

Šolska pedagogika

- Je pedagoška disciplina, ki se odnosi na vse učno-izobraževalne procese znotraj šole in s pomočjo šole.
- Je aplikativna znanost, ki se ukvarja s poučevanjem predmetov in raziskuje tudi svoje učne metode.
- Zasnovana je na specifični način; vključuje tudi vprašanje didaktike

ORGANIZACIJA ŠOLSTVA IN ORGANIZACIJA ŠOLE

Od organizacije šolstva je odvisna organizacija šole.

Značilnosti organizacije šolstva:

1. vodenje je lahko iz enega avtoritativnega mesta -> je bolj ali manj **CENTRALIZIRANO** ali bolj ali manj **DECENTRALIZIRANO** (ni tako centraliziranega sistema, da ne bi imel znakov decentralizacije in obratno).
 - to gibanje (iz central. v decentr. in obratno) spreminja tudi dogajanje znotraj šole
 - od česa je to gibanje, to stalno spreminjanje odvisno? Odvisno je od ideologije (prepričanja), ki opredeljuje razmerje med posameznikom in družbo (če meni da je družba pomembnejša je bolj centralizirana).
2. Trije nivoji organiziranosti:
 - a) **NACIONALNI** (bolj centralizirano šolstvo, več vprašanj o katerih se odloči na nacionalnih nivojih)
 - b) **LOKALNI** (npr. občine, okraj, dežele, departmaji -> odvisno od organizacije šolstva in države)
Ta nivo je **MEDIALNI** (ker je med nacionalnim in šolskim).
 - c) **ŠOLSKI**- institucionalni (bolj centralizirano šolstvo)

V šolstvu so stvari, o katerih se odloča na nacionalnem nivoju, na lokalnem nivoju ali pa v posamezni šoli.

3. **VIRI FINANCIRANJA** za šolo:
 - a) država (95%) -> zaradi tega ima monopol nad šolstvom
 - b) starši (šolnine)
 - c) lokalne skupnosti

Tisti, ki šolo financira, ima pravico, da napiše program!

Če država financira okoli 80%, govorimo o precej decentraliziranemu sistemu.

Država ima največjo moč nad OŠ. Večjo avtonomijo imajo privatne, srednje, visoke šole (univerze) ter vrtci. To pomeni, da nadzoruje tiste šole, ki so obvezne.

Več davkov kot država pobere od davkoplačevalcev, več ga lahko investira v šolo in jo s tem bolj centralizira -> več denarja pobere, če gre dobro gospodarstvu.

CENTRALIZIRAN SISTEM

- Šolski sistem je vrsta šol od najnižje do najvišje, vključno z določenimi prehodi, povezanimi med temi šolami.
- Določajo se tudi vsi *pod sistemi* (npr. višja šola)
- Točno določeno je, katere šole so to, in kakšni so odnosi med njimi (npr. prehajanje iz ene šole na drugo).
- Materialni pogoja dela šol, pouka, vsebine so zelo podobni.
- Enaka celotna kadrovska politika (določeni so minimalni pogoji pod katerimi se lahko učitelji zaposlijo).
- Centralizirano se vodi financiranje šole.
- Če je sistem organiziran, je odgovornost usmerjena NAVZGOR (hierarhičnost)-> močno urejeno (učitelj odgovarja ravnatelju itd.)
- Učiteljevo delo se je UNIFORMIRALO (vsi so delali enako). Učitelji delajo po predpisanem sistemu, tako delo pa oddaljuje učitelja od učencev (ker ne more individualizirati pouka).
- Pogosteje se ve, kaj KDO DELA (šola ne more delati po svojih interesih)-> pri decentraliziranem sistemu imajo učitelji možnost sodelovati pri organizaciji šole.
- NE ZAUPA učiteljem (določi mu kaj, kdaj naj poučuje inp.)
- Učitelji niso krivi za UČNE REZULTATE (odgovornost ni njegova, ampak od tistega ki odloča-> kdor odloča, tudi odgovarja!)
- Ravnatelj izpolnjuje stvari, ki mu jih določa oblast (opravlja predvsem administrativno delo)
- Spreminja se vloga staršev; nimajo možnosti kaj spreminjati, nimajo možnosti odločanja o šolskih zadevah, se le realizatorji.

DECENTRALIZIRAN SISTEM

- Ni tako trd kot centraliziran.
- Odločanje se prenaša na lokalni in šolski nivo ter tudi na učitelje.
- Določeni so cilji posameznega predmeta, ne pa tudi poti (učitelj pot izbere sam). učitelj je bolj avtonomen, kar pomeni, da bo sam odločal kako bo delal.
- Odgovornost se prenaša na nižje nivoje.
- Optimalni programi niso več določeni, ampak so določeni minimalni pogoji, katere morajo dosegati vse šole (da sistem stoji).
- Obvezni program se krči, povečujejo se programi posamezne šole; šole se začnejo razlikovati in ni več uniformiranega dela-> po programu in uspešnosti
- Šole financirajo starši (šole v naravi,ekskurzije inp.), sponzorji...
- Nasloni se na socialno okolje; vsi učitelji imajo enake plače (kakovost dela inp.)
- Socialna diferenciacija med šolami.
- Učitelj lahko dela po svoji glavi, zato je odgovore za rezultate.
- Odgovornost je horizontalna(odgovornost učitelja do kolega, staršev..)

- Decentralizacija je:

a) UPRAVNA

Država na lokalnih nivojih organizira svoje institucije z namenom, da bi bile usluge države bližje ljudem. Država lahko prenese svoje pristojnost tudi na šolski nivo. Postopki se izvajajo točno po navodilih države.

- b) POLITIČNA Država prenese tudi odločanje ; v odločitve se vključijo tudi lokalne strukture. Pojavljajo se tudi razni predstavniki, ki o posameznih stvareh razpravljajo in odločajo. Dogaja se komunalna kontrola. Vključujejo pa se tudi lokalne in šolske strukture.

Šolski odbor:

- a) lokalna skupnost (ustanovitelji); predstavniki gospodarstva in starši
- b) šola ; predstavniki ravnatelja, učiteljskega zbora, šolski svetovalni delavec
- c) država

politična decentralizacija
gre za usklajevanje različnih interesov (nacionalnih, lokalnih, šolskih).

Sistem demokratične participacije

Predstavniki javnosti, staršev, lokalnih skupnosti povedo svoje želje in pripombe, profesionalci, se pravi učitelji, pa jih s strokovnimi znanji upoštevajo , aplicirajo, ali pa utemeljeno zavrnejo.

Misli lokalno, učinkuj globalno!

Šola je sestavljena iz dveh vrst struktur:

- 1. šola se upravlja
- 2. šola se vodi

- 1. UPRAVLJANJE je usmerjanje, usklajevanje, reguliranje šolskega dela po predpisih, zakonih. Osnova funkcioniranja šole so zakoni, predpisi-usklajevanje kadrovske, materialne, finančne resurse za doseganje zelenega cilja šole. Osnova tega dela je zakonodaja, šola morda delovati v skladu z njo(s predpisi), zaradi reda in zaščite interesov.
- 2. VODENJE pa je tudi usklajevanje različnih strokovnih sredstev, znanj, izrabe dinamike, odnosov med ljudmi, izrabe znanja, dela ljudi za doseganje ciljev. Sem spada motivacija, izobraževanje, usposabljanje ljudi.

STRUKTURA OŠ, VRTCA in SREDNJE ŠOLE

Nacionalni nivo pri nas predstavlja MINISTRSTVO, kakšnih posebnih šolskih teles pa v občinah- se pravi na lokalni ravni nimamo.

ZOFVI -> zakon organiziranega financiranja vzgoje in izobraževanja.

Predvideva šolske uprave na lokalnem nivoju, organizira jim ministrstvo in vstopa med nacionalni in šolski nivo.

Ministrstvo del teh nalog prenese-> upravna decentralizacija (te uprave nimajo zakonske funkcije).

Kdo lahko pri nas ustanavlja vrtec in OŠ?

Ustanavljajo jih lahko:

- a) pravne politične osebe
- b) lokalna skupnost- občina
- c) država

Vrtce lahko ustanovijo tudi tujci, medtem ko OŠ ne morejo.

Kako šola ali vrtec funkcionirata?

1. najvišji upravni organ šole je **SVET ŠOLE**, vrtca, zavoda imenovan tudi **ŠOLSKI SVET**. Tu imajo svoj sedež ustanovitelji (3) , predstavniki staršev-laiki (3), zaposleni v šoli- učitelji, administrativni delavci.. (5). Število sedežev določa zakon, ki velja za OŠ in vrtce. 11 sedežev je zato, da ne more nastati stanje neodločenosti!

Srednje šole-> pri sestavi sveta imajo dva sedeža tudi dijaki (na račun enega ustanovitelja in enega starša; v prvem in drugem letniku odločajo še starši, v tretjem in četrtem, pa je predstavnik dijak). Na ta način dobijo tudi dijaki neke formalne pravice o odločanju na šoli.

Šolski svet je največji UPRAVNI ORGAN -> odločajo o posebnih zadevah; o programih (dodatni, razširjeni predmeti), sprejemajo učitelje, odločajo o urnikih. Določen program velja samo za posamezno šolo (morajo tudi sami funkcionirati). Odločajo tudi o pritožbah, pohvalah, imenujejo ravnatelja -> pomeni, da ravnatelj odgovarja svetu zavoda, toda svoj podpis mora dati tudi minister (kdo bo imel odločilno vlogo-svet ali minister?)

Strukture v šoli:

- učenci
- zaposleni, učitelji, strokovni delavci
 - starši; šoli posojajo otroke, starši sami so odgovorni za vzgojo in izobraževanje otrok, šola jim je le v oporo (starši so glavni zlasti v vrtcu in oš)

2. RAVNATELJ

- je pedagoški in poslovni vodja šole, je izvršen organ in za svoje delo odgovarja svetu šole. Uravnava strokovno delo in strokovni proces znotraj šole. Zagotavlja, da se delo v razredih odvija v skladu z najnovejšimi strokovnimi spoznanji.
- Vodi posle, skrbi, da šola funkcionira v skladu s predpisi, na nek način pa je odgovoren tudi za finančno stanje šole-> ima administrativne delavce, ki to vodijo.
- Na eni strani je ravnatelj, na drugi je direktor.
- Če ima šola ali vrtec več enot, imajo vse te enote direktorja, pedagoške vodje pa ima vsaka zase.
- KOLEGIJ je skupina ljudi, ki jo sestavljajo direktor šole ali vrtca in pedagoške vodje posameznih enot. Ta kolegij se lahko tudi razširi (npr. svetovalni delavci).
- Ravnatelj lahko ima tudi POMOČNIKA če je šola velika (ima več kot 20 oddelkov. Na pomočnika s pooblastilom prenese določene naloge (s tem dobi neko moč). Vendar pa, če ga bo pomočnik lomil, bo ravnatelj še vedno odgovoren, zato si pomočnika izbere sam. Izbere torej človeka, na katerega se bo lahko zanesel.
- PEDAGOŠKI VODJA je odgovoren za strokovno delo, izhodišče za dobro funkcioniranje je stroka (znanstvena spoznanja)-> osnoven inštrument mu je zakon.
- Da šola dobro funkcionira ima svoje STROKOVNE ORGANE. To je telo, ki ima možnost odločanja na določenem področju, sprejema določene strokovne odločitve (lahko dajo npr ukor).

- Je pedagoški vodja, poudarjena je njegova administrativna vloga.
- Manegerske naloge:
 - priprava programa razvoja šole (šolska vizija, razvojni načrt)
 - pridobivanje dodatnih virov financiranja
 - priprava letnega delovnega načrta in skrb za njegovo izvedbo
 - skrb za povezovanje šole z okoljem
 - skrb za šolske prostore, njihovo opremljenost, učna sredstva, pripomočke
 - oblikovanje nadstandardnih programov
- Od ravnateljevih sposobnosti in kompetenc je odvisno kako bo šola funkcionirala kakovost je odvisna od tega kako zna motivirati, kakšne so njegove sposobnosti
- Koliko bo menager je odvisno od šolske avtonomije.

- Pedagoški vodja in poslovodni organ javnega vrtca oziroma šole je ravnatelj.

- Ravnatelj opravlja naslednje naloge:

- organizira, načrtuje in vodi delo vrtca oziroma šole,
- pripravlja program razvoja vrtca oziroma šole,
- pripravlja predlog letnega delovnega načrta in je odgovoren za njegovo izvedbo,
- je odgovoren za uresničevanje pravic otrok ter pravic in dolžnosti učencev, vajencev, dijakov, študentov višje šole in odraslih,
- vodi delo vzgojiteljskega, učiteljskega in predavateljskega zbora,
- oblikuje predlog nadstandardnih programov,
- spodbuja strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev,
- organizira mentorstvo za pripravnike,
- prisostvuje pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev oziroma učiteljev, spremlja njihovo delo in jim svetuje,

- predlaga napredovanje strokovnih delavcev v nazive,
- odloča o napredovanju delavcev v plačilne razrede,
- spremlja delo svetovalne službe,
- skrbi za sodelovanje zavoda s starši (roditeljski sestanki, govorilne ure in druge oblike sodelovanja),
- obvešča starše o delu vrtca oziroma šole in o spremembah pravic in obveznosti učencev, vajencev in dijakov,
- spodbuja in spremlja delo skupnosti učencev, vajencev oziroma dijakov ter študentov višje šole,
- odloča o vzgojnih ukrepih,
- zastopa in predstavlja vrtec oziroma šolo in je odgovoren za zakonitost dela,
- določa sistemizacijo delovnih mest,
- odloča o sklepanju delovnih razmerij in o disciplinski odgovornosti delavcev,
- skrbi za sodelovanje šole s šolsko zdravstveno službo in
- opravlja druge naloge v skladu z zakoni in drugimi predpisi.

- Če se javni vrtec oziroma šola oblikuje kot organizacijska enota, opravlja ravnatelj funkcijo pedagoškega vodje organizacijske enote.

- Ravnatelj lahko za opravljanje posameznih nalog iz svoje pristojnosti in za nadomeščanje v času odsotnosti pisno pooblasti delavca javnega vrtca oziroma šole.

- položaj se povzdiguje v poklic (in ne samo na delovno mesto, ki ga opravlja učitelj)
- profesionalizacija poklica (ni dovolj, da ima le znanja učitelja ampak tudi druga ravnateljski izpit)

Pedagoške naloge:

So odvisne tudi od *stilov vodenja* ravnatelja (anarhični, demokratični, aristokratski).

- spodbujanje učiteljev k strokovnemu sodelovanju, medsebojni pomoči ter organiziranje timskega dela
- strokovno izpopolnjevanje učiteljev in njihovo napredovanje v strokovne nazive
- razreševanje konfliktnih situacij (=vsaka situacija kjer se soočajo različna stališča)
- spremljanje pedagoškega procesa
- vodenje pedagoških konferenc in sestankov
- individualno delo z učenci in njihovimi starši

Osebne lastnosti:

Organizator dela, komunikativen (dostopen), odločen (stoji za svojimi odločitvami, da ga pomisleki učitelja ne spravijo iz tira)!

Ravnatelj je neposredno pod udarom OBLASTI in JAVNOSTI.

Kot upravni vodja (upoštevati mora red, ki vladi)

Kot pedagoški vodja mora pripadati kolektivu!

- Odgovarja učiteljem, staršem, učencem
- Je razvojen (funkcije, ki so vezane na življenje znotraj šole)

Minister-učitelji (npr. štrajk)

Na ravnateljski izpit se lahko prijavi kdorkoli!

3. **UČITELJSKI ZBOR ŠOLE** je najvišji strokovni organ na šoli. Razpravlja in odloča na vseh pomembnejših pedagoških vprašanjih šole. Obravnava tudi problematiko oddelka (pohvale, kazni učencev in učiteljev). Sestavljajo ga strokovni delavci na šoli (učitelji, psihologi, pedagogi, socialni delavci, knjižničarji..)
4. **RAZREDNIKI** imajo pooblastila, da izrekajo nagrade, pohvale, odgovorni so za delo učencev, za delo s starši, vodi redovalnico- dokumentacijo oddelka. Razredniki se rekrutirajo iz vrst učitelja. Ni nujno, da so vsi učitelji razredniki.
5. **ODDELČNI UČITELJSKI ZBOR** ; sestavljajo ga vsi učitelji, ki v določenem času učijo učence v določenem oddelku. Vodi ga razrednik, ki je zadolžen za določen oddelek.
6. **AKTIVI** ; sestavljajo jih učitelji istih predmetov ali predmetni aktiv (oddelek)- npr. učitelji angleškega jezika. Aktivni so strokovno telo, sestavljajo pa ga lahko tudi svetovalni delavci, kateri rešujejo strokovna vprašanja).

STARŠI

- Sestavljajo tisto populacijo, katerih otroci obiskujejo šolo.

- Osnovna temeljna organizacijska enota so starši otrok enega oddelka.
- Imajo nek skupen interes-> oddelčna skupnost staršev; so starši enega oddelka.
- Zadeve rešujejo tak, da se srečujejo na roditeljskem sestanku, katerega organizira učitelj. Le ta mora starše poslušati, jih informirati. Učitelj mora izbrati med starši predstavnika, kateri bi skliceval starše na sestanek.
- Imajo premalo moči in vpliva na šolsko delo.
- Starši med sabo izvolijo enega delegata-predstavnika staršev. Več predstavnikov skupaj pa sestavlja svet staršev; tu nimajo možnosti odločanja in pa pripravljajo predloge oz. svoje člane, ki sestavljajo svet šole, da se bodo za nekaj zavzeli (dejavnosti po šoli, različni programi inp.). pogovarjajo se tudi o nadstandardnem programu-> pogovarjajo se o njihovem interesu in kje bodo dobili denar za določeno zadevo (tako sodelujejo pri oblikovanju programa šole).
- Sodelovanje šole z okoljem je ena ključnih točk.
- Zaskrbljujoče je, da starši nočejo sodelovati na takih sestankih! (mislijo, da imajo premalo znanja, da so le lutke, njihov interes je naravnani na njihovega otroka kar je šibka točka!

- Šola na splošno dela preveč po centralizirani poti...

UČENCI

So najbolj oblikovana množica in najštevilčnejši.

- Imajo najmanj formalne moči odločanja o svoji usodi (mali boljše v SŠ kjer imajo dijaki svoje delegate).
- Nimajo glasovalne pravice, imajo pa možnost predlagati posamezne ukrepe svetu šole.
- Kaj je **ODDELEK**?

Skupina otrok približno enake starosti, zrelosti, podobnega predznanja, ki osvaja učno snov pod taktirko istega učitelja po določenem programu in v določenem času-> RAZRED učencev; lahko se razdeli na oddelke.

Oddelek je skupina učencev, ki usvaja določeno učno snov v določenem oz. preko celega šolskega leta.

Oddelčna skupnost učencev

- = skupina učencev postane skupnost, ko dobijo program in strukturo.
- = socialna skupnost z določenimi cilji (med seboj vzpostavljajo socialne odnose)
- = temeljna oblika organiziranosti učencev enega oddelka

niso pomembni samo dobri odnosi med učenci, ampak tudi to, kako se razumejo z učitelji (daje pomembne pečat)

- * učenci izvolijo predsednika in namestnika
- * gre za življenje učencev med seboj (učitelj je tu v stranski vlogi)

* učenci skupaj z razrednikom obravnavajo razna vprašanja iz življenja in dela svoje skupnosti in šole ter oblikujejo predloge in pobude za boljše delo in razreševanje problemov

Oddelek je socialna in vzgojnoizobraževalna skupnost (okoli tega se vse vrti). Trudimo se, da bi te skupnosti delovale kot vzpodbudne.

ŠOLSKI PARLAMENT

= organ učencev

- vanj se učenci povezujejo zaradi uveljavitve svojih interesov (oz. oddelčne skupnosti)
- dajejo predloge svetu staršev
- SŠ; učenci imajo svoje delegate, kateri imajo možnost tudi odločati (pravica do glasovanja)
- Skupnost dijakov na šoli predstavljajo vsi dijaki na šoli. Vodi jih odbor, ki ga sestavljajo predstavniki vsakega oddelka.

Šola je urejen mehanizem. Organi šole so odvisni od šole same, je stvar avtonomije šole!

UČITELJI

So strokovnjaki, ki učencem pomagajo, da lažje usvojijo neko specifično znanje.

So uslužbenci določene institucije, njihove obveznosti pa izvirajo iz pogodbe, ki jo podpišejo.

Bistvena razlika med strokovnjakom in uslužbencem je v smeri odgovornosti:

- Uslužbenec

Veže ga pogodbeno odgovornost, pogodba je njihova avtoriteta, je kontraktualna odgovornost (contract = pogodba). Dela po tem kar mu je naročeno, drži se predpisov oz. tistega kar je podpisal. Podrediti se mora pravilom, ki v šoli vladajo.

- Strokovnjak

Ima odgovornost do stroke, zavezan je delati po najnovejših strokovnih spoznanjih, presoja se strokovnost njegovega dela (ali upošteva sodne metode, ali upošteva predznanje...). Odgovoren je do stroke in strokovnjakov, kar pomeni, da ga zavezuje strokovno-profesionalna odgovornost. Ocenjujejo ga kolegi-> kakšne uspehe dosegajo njegovi učenci.

Funkcionira tudi kot človek, oseba, osebnost. Ima druge izvore, drugačne relacije odgovornosti- moralna, etična.

Učitelj je:

Strokovnjak	strokovna	pogodbeno, moralna, etična
Uslužbenec	odgovornost	
Oseba, osebnost		

Vse tri ravnine so istočasno združene v učitelju, ni pa nujno, da so vedno usklajene.

- odločitev je stvar njegove presoje; zato bo tudi odgovoren za posledice
- katera ravnina bo v ospredju, je odvisna od okoliščin

Kdaj je vloga (uslužbenska ravnina) najbolj izpostavljena, kaj je zanjo značilno?

- Kadar od pravila ne more odstopati, ker bi bil s tem ogrožen njegov položaj na šoli.
- Pri avtoritativnem vodenju šole (ravnatelj se skriva za svojo moč, ki mu jo zakon daje)
 - o veliko kontrolira učitelja (ugotavlja skladnost učiteljevega dela s predpisi)
 - o dober učitelj je zanj tisti, ki ne bo odstopal od predpisa (če to stori, mu pripiše kazen).
- Predvsem v centraliziranem sistemu (močna razvita mreža kontrole, učitelj ne sme delati po svoji glavi, ne zahteva tako izobraženega učitelja, ker dobiva natančna navodila...)
- Bistveno ugotavljanje je skladnost učiteljevega dela s predpisi (ne zanimajo jih vzorčne zveze).

Učitelj kot **uslužbenec**:

- centraliziran, socialno orientiran sistem
- avtoritarno vodenje
- veliko predpisov, ki usmerjajo njegovo delo
- preprečuje se individualnost šol in učiteljev
- zapirajo se možnosti, da bi delal drugače
- ne eksperimentira in uvaja svojih inovacij
- delo učiteljev se uniformira
- manj je stvari, o katerih samostojno odloča
- dodatno izobraževanje se vodi od zunaj

- upravni vidik kontrole in usmerjanje (vodenje)-> preverja se skladnost učiteljevega dela s predpisi
- učitelju se ne zaupa
- odgovornost je zunaj učitelja

Učitelj kot **strokovnjak**:

- z decentralizacijo in šolsko avtonomijo se mora učitelju dati več svobode
- avtonomija daje diferenciacijo in individualizacijo
- uniformiranost je tuja, zahteva se originalnost ravnanj
- ker ni zunanjih standardov je stroka temeljno izhodišče dela
- kontrola: ustreznost dela se preverja s strokovno analizo (kriteriji)
- uveljavlja se svetovanje, supervizija (pomoč učiteljem, da bi se učili iz lastnih izkušenj). Najbolj cenjena je kolegialna supervizija (kolega ti pomaga pri posploševanju tvojih izkušenj).
- Učitelju se zaupa
- Kvaliteta šole in vzgojno izob. dela se gradi na kvalitetah učitelja
- Odgovornost se prenaša na učitelja in spreminja se smer njegove odgovornosti
- Dodatno izobraževanje bolj upošteva potrebe posameznih šol in učiteljev
- Med učitelji nastajajo razlike v kvaliteti dela

Marentič Požarnik : Kakšen je zaželen lik učitelja?

- ali je strokovnjak za vsebine
- ali je uresničevalec predpisanih učnih načrtov in uporabnih izdelanih gradiv
- ali je raziskovalec in razvijalec lastne prakse- »odprt profesionalc, razmišljujoči praktik«

AVTONOMIJA je lahko problematična, težko jo je uresničevati.

1. Glavni očitki politike so trdili, da je učitelj preveč voden (da nima avtonomije).
2. Potrebno je tudi motivirati učitelja, da sprejme avtonomijo (učitelji z nizko izobrazbo imajo rajši vodenje, ker nimajo zadosti znanja).

Kako ga motivirati? Manjše število učencev v razredu, da ima veliko materiala s katerim lahko razpolaga...

3. Da bi se avtonomija učitelja res uresničila, bi se le ta moral spopasti z načrtovanjem, programiranjem dela v razredu.

- V decentraliziranem sistemu se učitelju določi cilj, ne pa tudi proces! Kurikulum je ciljno usmerjen znotraj katerega je učitelj avtonomen.
- V centraliziranem sistemu je vse določeno vnaprej; je procesno orientiran kurikulum.

Učitelj se torej sreča s PROGRAMIRANJEM. Kaj zahteva?

Programiranje je ena najtežjih stvari, saj učitelji zanj niso usposobljeni. Usposablja se samo za vodenje učnega načrta, če jim seveda le tega damo!

Uresničljivost ali neuresničljivost avtonomije ima v ozadju več razlogov:

1. EKONOMIČNOST ; ceneje je, če se učila in učbeniki delajo serijsko. Učitelj naj bi imel toliko znanj, da lahko iz tistega kar ponuja trg izbere najboljše.
2. nekateri učitelji naj NE BI BILI NIKOLI SPOSOBNI NAČRTOVANJA, programiranja. To je poklic v katerem niso vedno zaposleni največji »umi«. Obstajajo učitelji, ki niso sposobni sami pripraviti teh stvari poklic učitelja se *feminizira*

Za našo civilizacijo je značilno to, da ženske vidijo smisel svojega življenja nekje drugje kot moški. Ženske v družini in družinskem življenju, moški v profesionalni dejavnosti. Prav zaradi tega je v šolstvu premalo možnosti za profesionalni razvoj.

Kontrola nad učitelji je prav tako večja kot npr nadzor nad delavci v tovarni. Učitelj mora določiti urnik, ne more si vzeti prostih dni, odmor je natančno določen, ne more si izbirati učencev itd. moški večinoma ne zdržijo v tem, ženskam da to odgovarja, ker je sorodno družini.

Torej: avtonomija vedno veže učitelja na programiranje.

Značilnost avtonomije je torej **UVAJANJE INOVACIJ** v šolo in razred. Inovacije so realne in izhajajo iz učiteljevih izkušenj; prav zato so izkušnje veliko vredne!

Kakšni so vzvodi teh inovacij?

Inovacije prihajajo od zunaj, od države. Za te inovacije je značilno, da pogosto ne upoštevajo konkretnih šolskih razmer. Namen inovacij pa je da se izboljšajo rezultati, da je stvar kvalitetnejša, da pride do napredka. Prav tako se inovacije ne nanašajo samo na pouk, ampak na vsako področje šolskega dela (tudi npr. uvajanje 9-letke, eksterno preverjanje...). Prav tako so te inovacije obvezne. Učitelj pri tem nastopa samo v eni fazi, in sicer pri realizaciji.

Ali bi morali te inovacije, ki prihajajo od zunaj ukiniti? Te inovacije se nanašajo na temeljna vprašanja šolskega sistema; šolski sistem potiskajo naprej, zato bodo VEDNO obstajale. Največkrat so tudi obvezne; se pravi da jih morajo sprejeti vsi in da se jim ne da izogniti. Šole in učitelji jih morajo sprejeti točno v takšni obliki, kot je predpisano (ne smejo se prilagajati niti šolskim okoliščinam). To seveda naleti tudi na ODPORE Zakaj se upirajo sprejeti take ukrepe?

Zadržki:

- **PSIHOLOŠKI** (učitelji ne verjamejo, da bo zadeva funkcionirala, zato niso pripravljene na spremembe.)
- **VREDNOSTNI** (učitelji ne vidijo smisla vrednosti uvajanja neke inovacije, ne vidijo v čem bi se to izboljšalo, njihovo delo...)
- **PRAKTIČNE OVIRE** (učitelji nimajo znanja ali ustreznega predznanja za to inovacijo; npr. pri opisnem ocenjevanju; premalo poznajo samo bistvo teh informacij. zgodi se lahko, da taka inovacija PROPADE! Neko situacijo strokovni organi preverijo, jo popravijo če je potrebno in jo uvedejo v npr. boljši različici.

Stopnje inovacije:

1. pripravljanje, konstrukcija
2. izvajanje
3. evalviranje

pri 2. in 3. sodeluje učitelj; zato je vprašljiva tudi njihova motivacija. Pri inovacijah, ki niso tako obvezne kot te, je vprašanje motivacije drugačno.

Temelji inovacije so posegi v temelje šolskega sistema. Te inovacije so potrebne, vendar ne upoštevajo konkretnih situacij. So inovacije, ki se učiteljem ponujajo (vzamejo tisto, ki jim je najbolj blizu) prihajajo od zunaj vendar niso obvezne. Že začetna osnova za tako inovacijo je ugodna, ker je učitelj motiviran. Pomembno je, da je v ospredju načelo prostovoljnosti; najprej je treba učiteljem predstaviti inovacije, daš jim čas za razmislek in šele potem organiziraš nek tečaj, seminarje...

Tako informiranje je naloga svetovalnega delavca na šoli!

1. ko predstaviš neko inovacijo moraš vedeti in ugotoviti tudi kakšno predznanje imajo (npr. ali znajo uporabljati računalnik)
2. preden grem v neko inovacijo moram imeti tudi soglasje ravnatelja; z njim moram razpravljati tudi o tem ali so potrebna finančna sredstva, nova učila...
3. ko učitelji sprejmejo inovacijo in ko jo začnejo uvajati inovacijo je pomembno, da imajo ob sebi nekoga s katerim se bodo lahko posvetovali, če bo prišlo do dileme
4. učitelj in ravnatelj se morata zavedati, da se na takšnih poteh delajo tudi napake; učitelju je dovoljeno da se zmoti!
 - učitelji morajo v kratkem času doživeti uspehe, potem se bodo v inovacijo vključili tudi drugih!
 - Ko stvar postane vsakdanja in se povsod uporablja to ni več inovacija!

Inovacije, ki nastajajo v glavah učiteljev (če so avtonomni)

- toliko zamisli, idej kot jih je v zbornicah, ni v nobenem raziskovalnem inštitutu ideje izhajajo iz učiteljevih izkušenj
- pri tem mu lahko pomaga pedagog:
 1. analizirata pomen
 2. postavitva si cilj
 3. naredita teoretični del
 4. kako bi ta cilj uresničila pri pouku (opredelita način, metode, obliko dela in predvidita, kako bosta inovacijo spremljala)

Bistveno je, da učitelj ni odtrgan od procesa evalviranja

- razvija kakovost učnega dela
- bogati učitelja kot osebo (ker mu je uspelo)- uresničuje svojo samopodobo, je bolj optimistično naravnani, bolj vreden to je tudi za željena podoba.

Vse tri ravnine bodo VEDNO prisotne v šolskem sistemu!

1. inovacije, ki **prihajajo od ZUNAJ** (so obvezne!)
2. inovacije, ki jih **predlaga pedagog** (so stvar izbire)
3. inovacije, ki **nastajajo v glavah učiteljev**

Vse te inovacije so enakovredne in enako potrebne!
inovacije učiteljev dopolnjujejo inovacije od zunaj (globalne)

UČITELJ ima znotraj šole veliko vlog:

- človek, ki pomaga učencem da osvajajo nova znanja (uči v razredu), spretnosti, navade
- razrednik
- mentor
- poleg tega je tudi: strokovnjak, uslužbenec, mentor

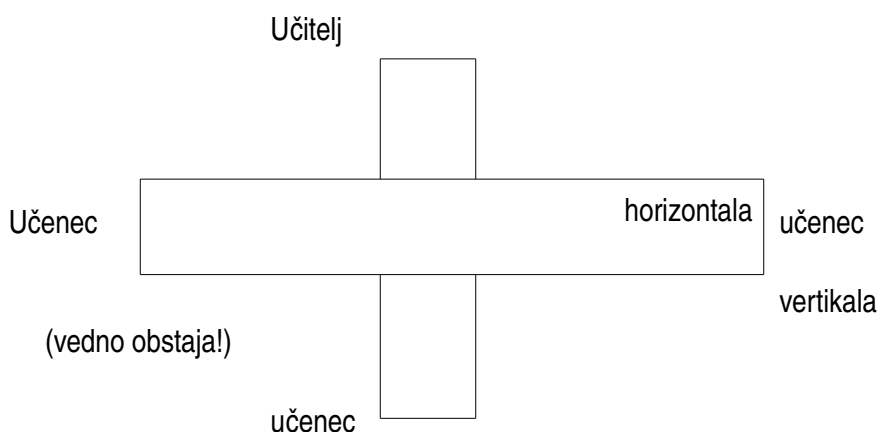
Učitelj v ožjem pomenu besede:

učencem posreduje znanje (včasih); beseda posreduje izginja, danes so nosilci znanja zunaj ne vstopa več med učencem in znanjem; transmisija (prenašanje), se izgublja je v funkciji pomočnika, usmerja učenca, mu stoji ob strani da lažje osvaja znanje, spretnosti, navade regulator, usmerjevalec, pomočnik snov predela tako, da učenec lažje vstopi v svet znanosti

Obveznosti učitelja:

držati se mora predpisanega programa (da lahko učenci napredujejo) ocenjevanja napredka učencev (= ena od osrednjih nalog!)

- z ocenjevanjem dobi posebno moč
- »moja usoda je v rokah učitelja«
- osnovno izhodišče odnosov učitelj-učenec je nezaupanje (nadarjenost-podrejenost) + avtoriteta
- + vertikalni odnos (zaradi pooblastil učitelja s katerimi vlada nad učenci)

Učitelj kot **RAZREDNIK**

= učitelj, ki vodi učence določenega oddelka vodi dnevnik, opravlja administrativna dela (beleži izostanke, opravičila...). Na nek način je zadolžen tudi za to, da so v oddelku zagotovljeni pogoji za (vsaj) normalno

učenje in razvoj učencev, vodi roditeljske sestanke, koordinira vzgojno-izobraževalno delo. Med razredniki so velike razlike.

Razrednika imenuje ravnatelj, zato je to funkcija v katero so učitelji postavljeni. Razrednik zagotovi pogoje, da se učenci sestajajo v oddelčnih skupnostih tukaj je učitelj v vlogi mentorja, učenci sami tehtajo predloge in se odločijo za enega, učitelj pa jim svojega mnenja ne sme vsiliti!

Razrednik ima dve vrsti zadolžitev:

- administrativne; so jasno predpisane
- vzgojno-izobraževalne; niso predpisane, odvisne so od tega kako si jih predstavlja učitelj

Preizkusni kamen: ko učitelj-razrednik svojemu kolegu pove, da nima prav in da imajo prav učenci.

Nekateri razredniki del svojih nalog preložijo na šolsko svetovalno službo in na starše (tudi kar se tiče problema discipline v razredu). Če se učitelj zaveda, da se v oddelku učencev ne dogaja samo učni proces, ampak da se vzpostavijo tudi pogoji, od katerih je odvisen učni uspeh in razvoj učencev. Tak razrednik bo videl vlogo svetovalnega delavca v čisto drugi luči.

Učitelj kot **MENTOR**

Ne sme si vnaprej določati kaj si učenci mislijo, želijo, ampak morajo učencem pustiti, da povedo svoje mnenje, želje...

Položaj UČENCA v šoli

ŠOLA je vzgojno-izobraževalna institucija, ustanova.

organiziranje, spreminjanje, propadanje

1. skupen interes
2. dogovor (o organizaciji...)
3. dobiti sredstva (jih zapisati, vlagati)
PRAVILNIK (pravila so pomembna)
= postavljen je RED (reguliranje odnosov na podlagi zapisanih pravil) moramo se ga rezpogojno držati

Značilnost institucije: pravila začnejo vladati nam in mi postanemo instituciji podrejeni!

Institucija nastane ko se postavi **red**; določajo vedenje, obveznosti, dolžnosti, pravice

- red upoštevajo vsi, ki se v institucijo vključijo
- pravila so zapisana in ne poznajo izjem

- postavimo jo mi, da bi zadovoljila naše potrebe; vendar šolskega reda ne postavljajo učenci ampak starši in družba
- Šola je institucija, ki je niso izoblikovali otroci za zadovoljevanje njihovih interesov, ampak je narejena po meri predhodnih generacij
- Institucija je za šoloobveznega otroka obvezna, ne moremo poljubno vstopati in izstopati. Ker je obvezna to pomeni, da je to otrokova prisila. Z vidika otroka je šola neprostopoljna. Kjer pa je neka stvar neprostopoljna hitro pride do problema motivacije za vključevanje. Ključ do uspeha, pa je za otroka ravno motivacija. Narediti jo moramo čim bolj prostovoljno, jih pritegniti k pouku, k predmetu.

Šolski red oz pravila, pa niso edini regulator življenja v šoli; daje le okvir za delo, življenje in odnose. Poleg pravil življenje v šoli in položaj učenca določa še vrsta drugih stvari.

Pravila uresničujejo ljudje, ki jih razumejo po svoje, jih kršijo in spreminjajo. Preko ljudi pridejo v šolo, odvisno od odnosov v katere vstopajo ljudje, odnosov med učitelji, učenci, med učitelji in učenci, odnos ravnatelja do učencev in učiteljev.

Delo v šoli je odvisno tudi od sodelovanja med učitelji in starši. Položaj učenca v šoli pa je odvisen tudi od tradicije šole nenapisana pravila, ki se prenašajo iz generacije v generacijo.

Otrok je razpet med dvojim: med pravili na eni strani in pa odnosi na drugi strani. Pravila, ki veljajo za vse in odnosi skupaj predstavljajo **REŽIM ŠOLSKEGA DELA**; red, odnosi, tradicija nenapisana pravila ravnanj, drža, ti odnosi pa so odvisni od vrednot, učiteljev, mladosti, izkušenj, ki tudi oblikujejo delo v šoli.

Šolsko delo je odvisno od subjektivnega faktorja in ne le od šolskega reda. Če subjektivnih faktorjev ne bi bilo, bi bile vse šole enake. Zaradi tega faktorja pa nista enaki niti dve šoli na svetu, čeprav delajo pod isto zakonodajo. Na subjektivno faktor se ne da relativno vplivati, kar je delo šolskega svetovalnega delavca.

Šolska zakonodaja:

- zakon o oš (predpis, norme, red..)
- ZOFVI
- pravilniki (o pravicah in dolžnostih učencev..)

kako posamezne zakone uresničiti (podzakonski akt). Pravila, ki niso racionalnega pomena statut je najvišji element šole, velja za vse, izpeljan je iz zakonodaje, postavlja kako naj v osnovi funkcionira posamezna institucija; delno že upošteva posebnosti šol (posebni cilji šole, velikost šole..); velja le za določeno šolo in je najvišji šolski dokument.

Hišni red določa obnašanje v hiši, je tudi šolski dokument.

Urniki dokument ki je napisan, velja samo za posamezno šolo.

Obstaja še vrsta nenapisanih pravil; so sproti dogovorjena ali s tradicijo podedovana.

Čim več je predpisov, ki usmerjajo delo šole in učencev znotraj šole, čeprav je to narejeno v dobri veri in v korist učencem, tem bolj se takšna šola od učencev oddaljuje, tem manj je takšna šola njihova šola (od učencev), ampak je bolj po meri odraslih. Kaj je dobro za učence, najbolje vedo oni sami (kako se počutim vem le jaz). Bolj kot je šola narejena za povprečnega učenca, bolj se morajo učenci prilagajati (povprečnega učenca namreč ni).

Kako motivirati učence?

Npr. dovoliti, da bi sodelovali pri oblikovanju šolskega reda (hišni red) če sam nekaj sprejmeš, je po tvoji meri, te motivira, in moralno zavezuje. Večja verjetnost je, da se bodo teh pravil držali, kot pa da jim jih vsilimo; odpira se jim možnost, da ta red prilagajajo razmeram v katerih živijo, da jih prilagajajo po svoji meri. Če jim odpremo možnost sodelovanja, obstaja večja verjetnost, da bodo v šolski red vnašali tudi svojo predstavo o tem, kakšna naj šola bo. Preko možnosti za sodelovanje vnašajo tudi svoje zamisli o tem, kakšna naj šola bo, oz. kakšno naj bo življenje v njej. Vzpostavlja se zveza med učencem in šolo, v šolskem delu in življenju vidi tudi sebe, postaja njegova šola. Pomeni, da se s šolo identificira. Vzpostavlja se stik med učencem in šolo. To se lahko dela tudi na nivoju oddelka odvisno od učitelja, če bo učencem ponudil možnost pri načrtovanju pouka, od tega bo odvisna tudi motivacija.

Možnost sodelovanja učencev pri načrtovanju režima in reda šolskega dela, se imenuje **PARTICIPACIJA UČENCA**. Je eden najmočnejših vzvodov za motivacijo pri učencih.

Dogovarjanje o stvareh, kjer so učenci zraven. Imajo besedo pri odločanju, daje jim občutek, da so pomembni, priznanje, da so vredni poslušanja (lahko dviguje samozavest) priznanje določenih sposobnosti, spoštovanja. Če učenci sodelujejo pri dogovorih, nekako stojijo za tem bolj se držijo tistega, kar so se dogovorili, čutijo se moralno odgovornega. S sodelovanjem pri odločitvah nekako pomagajo sodelovati pri šolskem režimu, ki je nato bolj po meri učenca. Vzpostavi se identifikacija med šolo in učenci. S participacijo se rešuje problem motivacije za določeno šolo. Problem motivacije je namreč v šolah, institucijah, kjer je udeležba obvezna (problem notranje motivacije).

Participacija želi šolo narediti čim manj neprosto voljno; da bi našli neko veselje (npr. špricanja pri interesnih dejavnostih skorajda ni, ker je v njihovem lastnem interesu).

Participacija je lahko več vrst:

PASIVNA	FORMALNA
AKTIVNA	NEFORMALNA

PASIVNA PARTICIPACIJA

Je logična participacija. Učenec je pač učenec, mora hoditi v šolo, se učiti, pisati naloge. P. se v glavnem vzdruže s sredstvi zunanje motivacije. Učenec je od zunaj postavljen v neko aktivnost, ne da bi imel možnost to spreminjati.

AKTIVNA PARTICIPACIJA

Izhaja iz pravice učenca, da upoštevajo njegova stališča, mnenja, predlogi že zato, ker je on človek in ima pravico odločati o svoji usodi. Izhaja iz njegove človekove pravice. Ima pravico povedati, kaj se naj z njim v šoli počne. Pomeni, da mora učenec na nek način (aktiven udeleženec) sodelovati na vseh področjih dela in šole, kjer se on giblje. Participirati mora aktivno, tako pri pouku, kot tudi pri dejavnostih izven pouka.

Prispevati morajo tudi k samemu procesu dela, samemu pouku. Na področjih, kjer učenec ne bo imel možnosti aktivne (sprožene z notranjo motivacijo) participacije, tam šola ne bo njihova, ampak bo izgubljena. Ta participacija bo odvisna tudi od stopnje otrok, njihove starosti, zrelosti. Zrelejši otroci bodo lahko bolj sodelovali. Pri mlajših je ta participacija drugače izražena. Odvisna je tudi od tega, od katerega področja ali za kateri predmet bo šlo.

Odvisna je torej od:

- starosti
- za kateri predmet gre

- učitelja.

Več možnosti za ravnanje pri učencih je pri glasbi, likovnem pouku, telovadbi. Tudi pri ostalih predmetih morajo učenci dati svoj delež (npr. način dela, odnos do učencev, režim spraševanja..), odvisno je tudi od učitelja in od njegovega načina dela, ter kako si on razlaga, kaj je njegovo poslanstvo v razredu. Ali ima več ali manj posluha za vključevanje učencev.

Oddaljenost od predmeta učitelj lahko učence navduši za nek predmet. Odvisno je od subjektivnih stališč učitelja.

Participacija pomeni delež pri odločanju! To participacijo je treba ločiti od pojma politične demokracije, ki pomeni uveljavljanje nekih stališč oz. odločitev po principu en človek, en glas. Demokratičen odnos je v šoli nevzdržna situacija (šola bi se sesula). Notranje delo ne more funkcionirati le na demokratičen način. Gre za iskanje selucije med predpisi in strokovnostjo, v tem najti tudi poti do uveljavljanja mnenj, stališč, pobud učencev. To imenujemo **DEMOKRATIČNA PARTICIPACIJA**. Pomeni, da upoštevamo predloge učencev, če le ti niso v nasprotju z zakonom in strokovnimi spoznanji. Participacija postaja most med dvema strukturama na šoli (učenci in učitelji) vzpostavljen most ali propad. S participacijo se vzpostavljajo mostovi, povezani med enim in drugim.

FORMALNA PARTICIPACIJA

Je uradna (npr. dva predstavnika dijakov v svetu šole). Z zakonom je omogočeno, da sodelujejo pri odločitvah. Formalno pravico imajo, da sodelujejo pri nekaterih zadevah. V oš imajo to možnost le preko staršev, v sš pa imajo možnost, da sami vplivajo na odločitve. Dejanska situacija pa je ravno obratna. Učitelji v oš mnenja in stališča otrok pogosteje uporabljajo kot izhodišča za svoje delo in imajo več posluha za delo z učenci kot v sš. V sš so učitelji bolj zaprti v okvir predmeta in učne snovi. To je posledica tega, da v sš vlada drugačna kultura, ki je bolj predmetna, medtem ko je v oš prisotna tudi klubska kultura. Učitelji v sš, se še bolj striktno držijo pravil in predmeta, v oš pa so glede tega bolj fleksibilni. Učitelji s področja oš imajo pogosto več znanj s področja pedagogike, psihologije, metodike pri pouku morajo upo štovati razvojno stopnjo otrok, njihovo zmogljivost in zato predmet ter pouk bolj pedagogizirati. Participacija se definira od relacije do avtoritete.

SUBJEKTIVNI POGOJI UVELJAVLJANJA PARTICIPACIJE UČENCEV

Učitelj ravna le polovično; ni dovolj, da učenci samo povedo svoj predlog, bolj pomembno je, da se predlog upošteva, če ni v nasprotju s pravili, zakoni in (strokovnimi) spoznanji.

MANIPULACIJA dr ža, ravnanje učiteljev,ko dovoljujejo učencem, da povedo svoje mnenje, dajo predlog, vendar tega mnenja pri odločitvah ne upoštevajo. To pa učenec demotivira za sodelovanje, kajti to še ni dejanska participacija.

IZRAŽANJE STALIŠČ IN PREDLOGOV UČENCEV oz. pogoji izražanja; za participacijo je pomembno, da učenci povedo dejansko tisto kar mislijo, želijo, čutijo oz. da ne govorijo le tistega kar se sliši lepo. Zaradi učiteljeve avtoritete se ne bi smeli pretvarjati ali biti tiho. Učitelj mora zato ustvariti pogoje, da bodo učenci na glas povedali tisto kar si mislijo in čutijo (ustvariti morajo zaupanje).

ODNOS UČITELJ-UČENEC je vedno VERTIKALNO, nikoli horizontalen. Oba imata svoje dolžnosti, učitelj pa ima tudi pooblastila, ki ga postavlja v nadrejeni položaj. Resna ovira je, da učenci tega ne povedo.

Kako bi ublažili vertikalno?

- učitelji ne smejo lagati, igrati dvolične vloge, morajo biti odkriti
- učenci morajo začutiti, da je učiteljem za njih mar, sicer mu ne bodo zaupali; učitelju torej ne sme biti vseeno.
- Pomembno je, da jih učitelj ne sprejema z predsodki (na podlagi neke značilnosti ali dejanja posplošuješ na celotno osebnost ali celo na celo generacijo; ustvarjen je iz napačnega izhodišča). Npr. rom nam nekaj ukrade in iz tega sklepamo, da kradejo vsi romi.

Participacija učenca v šoli je zreducirana, če dovolimo učencem, da razpravljajo, dajejo predloge in odločajo le po nekaterih vprašanih svojega življenja in dela v šoli.

Soodločanje; njihovi predlogi so upoštevani pri odločitvah, ki so sicer učiteljeva pristojnost.

Ni prave participacije, če odločajo le o nekaterih delih življenja v šoli. npr. da ravnatelj dovoli razpravljati le o nekaterih stvareh, o drugih pa ne.

- so tudi stvari, o katerih učenci ne morejo razpravljati (struktura testov, strokovne razprave..); nimajo znanja in ne morejo soodločati.
- So pa tudi vprašanja, ki so izključno pravica učencev, njihovih interesov, vprašanja o katerih naj bi razpravljali in odločali predvsem učenci (interesne dejavnosti, program oddelčne skupnosti)
- Vodstvo naj postavi le okvire, ostalo pa učenci.
- Sklop vprašanj v okviru šolskega dela; tista vprašanja o katerih ne bi smeli, oz. ne moremo razpravljati niti učitelji brez učencev, niti učenci brez učiteljev. Tu se dogaja osmoza. Vsebine skupnih pogovorov, stične točke. Določeni učitelji na šoli, se ne morejo odločiti, ali bi dali učencem boljšo ali slabšo oceno (npr. ali bi ali ne bi dal ukora-posvetuje se z drugimi, čeprav se na koncu odloči sam).

So stvari, ki so stvar subjektivnih odločitev. Koliko se bo posamezen učitelj spuščal v te diskusije- nekateri dajejo veliko možnosti, drugi to zožijo. To je odvisno predvsem od njihovega pogleda na vlogo, ki jo imajo oni na šoli. Ni participacije, če učenci razpravljajo le o enih stvareh, od drugih pa ne, kar zadeva njihovo življenje na šoli. Ni pomembno koliko, ampak v *katerih* stvareh lahko odločajo učenci.

PATERNALIZEM pokroviteljsko obnašanje; dovoli široko razpravo o odnosih, ko pa diskusija preide na odnos učitelj-učenec, pa se ta diskusija zapre.

O participaciji je smiselno govoriti, kadar se srečamo z neko avtoriteto, ki ima določena pooblastila. Torej se participacija vzpostavlja takrat, ko se postavlja neka avtoriteta (položaj je lahko dan, lahko da si neko avtoriteto lasti, se sam postavlja v ta položaj na podlagi nekih drugih značilnosti- močnejši, starejši, agresivnejši...) jemlje si avtoriteto odločanja.

Situacija, ko postane aktualna participacija tudi v odnosih med učenci nekateri učenci ne dovolijo in ne dajo možnosti npr. da bi imeli drugačni otroci (kulturne manjšine, posebne potrebe, drugačnega spola..) možnost enakopravnega soodločanja v neki drugi socialni skupnosti (ko se jaz najdem kot drugačen otrok, čeprav je moj socialni izvor nekje drugje), ki morda funkcionira po drugačnem vrednostnem sistemu kot socialna skupnost iz katere oni izhajajo. Primer: Romom ne damo možnosti enakovrednega sodelovanja, odriva se jih od odločitve (« ženske bodite tiho, kaj boš ti meni cigan govoril«); ti učenci se nimajo možnosti enakovredno uveljavljati kot ostali.

Participacija učencev se mora uresničevati na nivoju oddelka, kjer se neposredno srečujejo različne strukture ljudi znotraj šole (kultura učenca in učitelja, predlogi in drugačni učenci). Če se participacija **ne** uveljavlja na nivoju oddelka, se ne bo uveljavljala tudi drugje na šoli.
Pedagog mora težišče svojega dela postaviti na oddelek.!

ODDELEK

Temeljna organizacijska enota je **oddelek**.

Kriteriji delitve učencev po oddelkih:

- približno enaka starost
- približno enako (pred)znanje

oddelek → skupine učencev podobne starosti, podobnega znanja, ki po učnem načrtu osvaja neka znanja. Sestava oddelka je enostavna, normalizacija oddelka-oblikovanje skupin, v katerih je možen optimalen razvoj posameznega učenca.

Če je razredov veliko, se jih združi v oddelke, učenci pa po določenem predmetniku in učnem načrtu v njih osvajajo učno snov. Razred je tako vzgojno-izobraževalna celota, ki v skladu z učnim načrtom in predmetnikom obsega učno snov enega šolskega leta. Učenci razreda so razporejeni v oddelke, učenci se znotraj lahko razdelijo v učne skupine (nivojski pouk), ki nastajajo zaradi diferenciacije (da se bolje prilagodijo pos., znanju, interesu..). Velikost oddelka je odvisna od tega, koliko denarja ima šolstvo.

STANDARD- se nanaša na materialno-tehnične pogoje dela, zdravstvene pogoje dela ter na obseg učne snovi.

NORMATIV- se nanaša na kadrovske pogoje dela

V oddelku se ne odvija samo učenje in osvaja učna snov, prav tako oddelek ni samo skupina učencev. Oddelek sestavljajo poleg učencev tudi učitelji ter njihovi medosebni odnosi, je živ organizem, socialna skupnost. Ko se učenci prvič povežejo v oddelek, so neorganizirana skupnost, povežejo se v razred, ki je temeljna organizacijska oblika, kjer se učenci pogovarjajo o tem, kako se dela v oddelku, o lastnih težavah, katere pravice in dolžnosti naj bi se uresničile. **Tako nastane oddelčna skupnost učencev.** Pogoj, da nastane, je organizacijska forma in cilj (vsebina, ki učence med seboj poveže). V organizacijsko delo učencev sodi pridobitev razrednika, blagajnika, da imajo sestanke. Je temeljna regulativa učencev (socialna združba), relativno neodvisna tvorba, organ. Zastopati in usklajevati morajo svoja stališča, interese, poglede. Razrednik je tako na osu samo mentor. Za uveljavljanje interesov se oddelčne skupnosti povezujejo v šolski parlament učencev, ki ga predstavljajo posamezni učenci oddelka.

Oddelčno skupnost je potrebno razvijati, ker:

- od kakovosti življenja v oddelku bo odvisna kakovost učenja
- če se zanemari socialna kohezija, se zmanjšajo ugodne okoliščine za vodenje pouka
- oddelčna skupnost je zaščitni oz. korektivni faktor neprimerne vedenja

- kjer oddelek dobro funkcionira, ni špricanja

Oddelčno skupnost sestavljajo učenci in učitelji, medtem, ko oddelčno skupnost učencev sestavljajo samo učenci.

Šolska skupnost učencev → te zakonodaja ne predvideva, sestavljajo jo vsi učenci šole.

Roditeljski sestanek → udeležujejo se ga starši enega oddelka, ti med seboj izberejo vodjo, ki je predstavnik v **svetu staršev** (zastopa stališč staršev).

Šola kot socialni sistem vpliva na učence, prav tako tudi na njihov osebnostni razvoj in učenje. V oddelku ima učenec možnost vzpostavljati stike, imeti vpliv na sovrstnike, povprečna šola ima med 300 in 800 učencev (dober sistem-v oddelku nekje 25 učencev). Učenec lahko preverja svojo moč (delež, vplivnost) v oddelku.

V oddelku se vedno vzpostavljajo določena socialna razmerja, ker je ravno prav velik skupina. V oddelku z interakcijo posameznik osvaja določene socialne veščine (pomagati, poslušati, biti solidaren, voditi dialog). Teh veščin se ne more naučiti nikjer drugje, človek se v oddelku učloveča (ne more živeti brez drugih). V sodelovanju z drugimi se uče preživetvenih veščin, ki mu bodo pomagale, da bo znal sodelovati z ljudmi, tudi ko šolo zapusti → usposablja se učenca za socialno preživetje. Od kakovosti dela v oddelku je odvisna kakovost dela šole kot celote → filozofija CLASS-BASED je koncept šolskega dela, ki odločilni pomen za kakovost dela daje oddelku. Šola je najpomembnejši socialni sistem poleg družine.

Oddelek je tako potrebno razvijati in prvi pogoj, da se učenci začnejo med seboj povezovati, je VARNOST (fizična in psihična), občutek varnosti, ki omogoča, da se začne komunikacija ter vzpostavljanje bližine med učenci. Ko se ta vzpostavi, se učenci poskušajo razumeti in posledica je razvijanje EMPATIJE (solidarnosti, tolerance, poslušanja, govora..). S tem se sproži proces vzpostavljanja pozitivnih relacij med ljudmi. Oddelčna skupnost je lahko tako pomemben zaščitni faktor proti neprimernemu obnašanju, takrat, ko učenci razvijejo medsebojno naklonjenost, dobijo oporo, pomoč, ni jim vseeno, kaj si drugi mislijo o njih, takrat si želijo pripadati. Najhujše, kar se lahko zgodi, je socialna izločitev.

Oddelek poleg zaščitnega faktorja lahko postane tudi rizični faktor (da se v neorganizirani skupnosti vzpodbuja neprimerno vedenje in nedisciplina), pos. Razvije samokorektivne mehanizme.

POSAMEZNIK IN ODDELČNA SKUPNOST

Posamezniku oddelčna skupnost omogoča skupinske izkušnje, da bi postali avtonomnejši pri oblikovanju svojega življenja. V skupnosti se učenci učijo o sebi, drugi jim pomagajo, da se identificirajo i prek vsega oblikujejo samopodobo. Ko se posameznik čuti pripadnika skupnosti, ta skupnost postane kolektiv za spreminjanje neželenega vedenja. Posamezniki, ki vstopajo v neke skupine, s seboj prinašajo vrednote in navade, tudi take, ki niso skladne s pravili šole, niti z normalnimi človeškimi odnosi. Taki učenci imajo težave v prilagajanju na šolski red, neprilagojene odnose z ljudmi, kar ima svoje vzroke:

- pogost vzrok je neustrezna, z okoljem neprilagojena, neizdelana samopodoba učencev. Neustrezna samopodoba je povezana z neustreznim samozaupanjem, samovrednotenjem, samospoštovanjem in samopotrjevanjem. Samospoštovanje pa je končen produkt, ki se kot kumulativen pojem gradi skozi pozitivne in negativne izkušnje, ki jih učenec doživlja do dela in odnosu z drugimi. Potrebno je graditi na učenčevih močnih področjih zato, da bi pridobival pozitivne izkušnje. Učenec, ki ima slabo samopodobo, je agresiven ali pa se umika iz družbe. Pomembno je biti član skupnosti in da se sodelovanje gradi na učenčevih odlikah, učitelj mora izbirati močna področja. Kako ugotoviti:

- komunikacijo (da sam priložnostno pove svojo zgodbo)
- pri odkrivanju močnih točk mora pomagati svetovalni delavec

- samopodoba se mora graditi na pozitivnih izkušnjah

Pogoji, potrebni za oblikovanje oddelka kot skupnosti:

- **redna srečanja**
- **skupna vizija**
- **skupni jezik**
- **običaji (rituali)**

Skupnost se gradi skozi redna srečevanja, da se med seboj spoznavamo in to identificira človeka s skupino. Oddelk kot skupnost se začne takrat, ko se postavi skupen cilj-vizija. Na ta skupen cilj je vezan še en pogoj- da se skupnost skozi cilj identificira.

Običaji, ki ljudi čustveno povežejo lahko postanejo rituali. Člani se jih udeležujejo in to je dokaz pripadnosti skupini, ta čustvena povezanost pa zagotavljam da se člani ščitijo navzven. Skupen jezik pomeni, da podobno razmišljamo.

Vse te elemente pa v celoto povezujejo:

- **Demokratičnost (v oddelčni skupnosti)**

Kadar beseda od vsakega posameznika velja enako, kadar imajo vsi pravico povedati svoje mnenje, ta pravica ne sme biti kršena. Dolžnost drugega je, da to mnenje (argumentirano) tudi upošteva.

- **Dialoškost**

Ponazarja komunikacijo, ki je sredstvo medsebojnega spoznavanja, osebni stik. Dialoško stanje vsebuje dva osnovna elementa: IZPOVED in POSLUŠANJE. Brez poslušanja in povratne informacije ne moreš spoznati drugega (kaj čuti, doživlja), je odločilno za spoznavanje drugega, je enakovredno pogovoru in je dobra socialna veščina.

- **Empatija**

Brez nje sočloveka ne moreš razumeti, težko ugotoviš, kaj doživlja, težko sočustvuješ in ne moreš biti z njim solidaren. Je ena bistvenih karakteristik dobrega svetovalca.

- **Participacija**

Potrebno je nekaj prispevati k skupnosti, dati delež. Bistvena je participacija pri sprejemanju odločitev, da imaš možnost soodločanja pri neki odločitvi.

Kakšni so znaki dobrega funkcioniranja oddelka(pogoji):

- obnašanje učencev (lahko preverimo, kdaj os funkcionira, takrat, ko ne samo ukazujemo, govorimo ampak tudi poslušamo. Sem sodi solidarnost, zato ponudimo pomoč, ne kritiziramo, ampak dajemo pohvale.
- Zunanji znaki se nanašajo tudi na obvladovanje svojih čustev in vedenja (vprašaš za dovoljenje, nekaj z nekom deliš)
- Znak funkcioniranja skupnosti je obvladovanje vedenja, ki je proti agresiji (znanje posredovanja v konfliktih, uporaba mediacije)
- Da zna učenec stati za svojimi pravicami ter dolžnostmi, da je samozavesten in avtonomen objekt

Vloga razrednika/učitelja:

Učitelji imajo velik vpliv na oblikovanje učencev. Problem pri oblikovanju v enoten kolektiv prestavlja dejstvo, da imajo učitelji drugačno vlogo, moč, kot pa učenci, čeprav jih je več. Razmerje med učiteljem in učenci bo vedno VERTIKALA (avtoritaren odnos), izhodišče sodelovanja med učenci pa je vedno HORIZONTALA. Različnost položajev je ovira, da učenec in učitelj ne moreta biti v enakopravnem položaju in razviti prijateljski odnos, vedno je nek prepad. En razlog za prepad je TRADICIJA, položaj, ki ga ima učitelj-do učencev je bil vedno superioren. Drug razlog, ki ovira zблиževanje pa so PREDPISI, ZAKONI, INSTITUCIONALIZACIJA ŠOLSKEGA DELA.

INTEGRACIJA, INKLUZIJA

- Zbliževanje ljudi različnega kulturnega, spolnega, rasnega porekla, ljudi različnih sposobnosti, značilnostmi.
- Sovpada tudi z multikulturnim gibanjem.
- Vedno gre za vključevanje določenih struktur ljudi oz. vključevanje tistih ljudi, ki jih je sistem izločil, ali pa so se izločili sami

REINTEGRACIJA tistih, ki so izločeni (npr. nacistični sistem je izločil Jude)

SEGREGACIJA = gibanje, ki ljudi dela manjvredne; ločuješ jih od sebe (črnci npr nimajo vstopa v neko šolo, trgovino..).

V nasprotju s segregacijo je **INTEGRACIJA**.

Sistem lahko nekoga izloči tako, da ga npr. vrže iz šole. Sistem izloči tiste ljudi, ki so nevarni za soljudi (zapori). Ko šola dijaka izloči, izključi pride do problema, da so prepuščeni sami sebi. Med njimi je veliko ljudi, ki se potem začnejo preživljati na nezakonit način. (v Angliji šola ne sme nikogar izključiti, ne da bi prej poiskali neko institucijo v katero ga bodo vključili).

Gibanje za integracijo in inkluzijo pomeni tudi vključevanje tistih učencev, ki so zaradi svojih posebnosti (npr. telesnih) prešolani v tiste šole, ki so prilagojene njim. Prizadevanje za vključevanje učencev s posebnimi potrebami je zadnja leta pri nas precej vidno. gre za vključevanje teh otrok v običajne šolske pogoje, kjer se izobražujejo skupaj s svojimi vrstniki; gre tudi za učence, ki izhajajo iz drugih okolij; vsi smo ljudje, in imamo enake človeške pravice.

Integracija in inkluzija je gibanje, ki si prizadeva oblikovati tako delo, življenje v šoli, v katerem bo možno sobivanje različnih ljudi, različnega socialno ekonomskega statusa, različnega porekla. Mislimo tudi na gibanje za sobivanje ljudi različnih sposobnosti in pomanjkljivosti, različnih pričakovanj in ambicij. V šoli gre za delo v zelo različnih pogojih, gre za pluralizem, ki naj bi bil osnova za izhodišče za delo. Šola pa dela v izhodišču, kot da so vsi enaki (npr. vsi v šolo s 6 leti), poskuša uniformirati ljudi, jim dati enako izobrazbo. Za učence s posebnimi potrebami imamo poseben zakon, ki je bil sprejet leta 2000- **Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami** drugi člen govori o definiciji, kdo so ti otroci s posebnimi potrebami in pove, da se bodo ti otroci vzgajali, izobraževali po posebnih programih in da bodo imeli posebno strokovno pomoč.

Kdo je otrok s posebnimi potrebami?

Ta pojem se različno razume, nekateri celo trdijo, da je vsak otrok nekaj posebnega, ker niti dva otroka nista enaka in ima vsak posebne potrebe. Drugi štejejo sem tiste otroke, ki so se šolali v šolah s prilagojenim programom (v celotni populaciji jih je 4-5%). Ugotavljalo se je, da je tudi znotraj običajnih šolskih okolij veliko

otrok s specifičnimi učnimi težavami (ne gre za otroke, ki se premalo učijo, ampak za tiste, ki imajo specifične težave: npr. legasteniki, otroci z možganskimi okvarami..teh je 20-25%).

V integracijo in inkluzijo vključujemo tudi otroke, ki imajo drugačen kulturni izvor (manjšine..)v običajno šolsko okolje.

Izhodišče za definiranje otrok s posebnimi potrebami:

1. iskanje razlik; če iščeš razlike, si bolj usmerjen v segregacijo
2. ugotavlja, v čem so si vsi učenci podobni, enaki, kaj je učencem skupnega in zaradi česa nima pomena učencev ločevati ti so bolj globalisti in pobudniki segregacije, inkluzije. V okviru običajnih šolskih pogojev je potrebno narediti situacije, da bo za vse možno uspevati, in da se ne bodo počutili drugačne. Tako ne bo nihče prikrajšan.

Tudi definicije integracije in inkluzije so različne. Eni trdijo, da je inkluzija neka višja stopnja integracije, korak NAD integracijo. Drugi menijo, da je to enako. Če uporabljamo oba pojma profesor misli, da je integracija mišljena predvsem kot organizacijski ukrep pomeni, da je učencem s posebnimi potrebami omogočeno vključevanje v običajne šolske pogoje, da bodo ti učenci ob pomoči učitelja sposobni tako kot vsi ostali sprejeti oz. osvojiti norem življenja šole in tudi dosegati učne cilje. Ena os definicij integracije je tako imenovana **FIZIČNA INTEGRACIJA**, vendar pa le ta ni dovolj, da bi se učenci počutili sprejete. Za učence s posebnimi potrebami je bolj pomembna **SOCIALNA in PSIHOLŠKA INTEGRACIJA**:

- vključi se lahko v *socialno združbo*, da ga sprejme oddelek učencev; za fizično integracijo pa je dovolj, da smo strpni (nekoga trpimo ob sebi, vendar z njim nočemo imeti nič)
- je nekaj več; prizna se mu, da je tudi on *človek, da ga poslušajo, da se upošteva njegovo mnenje* (če je utemeljeno, argumentirano), pomembno je, da se z njim vzpostavi dialog
- značilna je *dialoškost*. Drugega človeka spoznavаш tudi po njegovi drugi plati. Dialog omogoča, da ga poskušaš razumeti, da ga postaviš v njegovo vlogo- empatija
- pomembna je *empatija*, z njim sočustvuješ; solidarnost, med seboj si pomagajo tudi otroci s posebnimi potrebami; pomagajo si zato, ker so sošolci, in en zato, ker so npr. usmiljenja vredni (tako se bo čutil še bolj drugačnega in odrinjenega).

Zato je pomembna tudi psihološka integracija.

Socialna in psihološka integracija sta korak naprej od fizične integracije, so že inkluzija.

Inkluzija (otroci ga sprejmejo medse) ekskluzija (izključitev).

Integracija, inkluzija je neka posebna kultura, način življenja. V svetu se govori o inkluzivnih šolah, pri nas pa o integriranih razredih(oddelki, kjer sedijo tudi učenci s posebnimi potrebami). Zahteva spremembe v kulturi, odnosih. Če govorimo o inkluziji v kulturi, se to ne nanaša samo na učence s posebnimi potrebami, ampak na vse učence gre za kulturo odnosov.

Integracija in inkluzija se ne zreducirata le na učno pomoč učencem s specifičnimi učnimi težavami in s primanjkljajem. Ne smemo biti le usmerjeni v učni uspeh, ker potem zgrešimo integracijo, potrebno je biti pozoren tudi na socialno in psihološko integracijo. Čeprav je pomembno tudi to, da je učenec pri učnem uspehu enak kot ostali.

Kakšne so realne možnosti, da so otroci s posebnimi potrebami integrirani v šolsko okolje (da bi se ta ideja integracije, inkluzije uresničila)?

Država pomaga tako, da šoli plačuje individualno pomoč, da bi otrok kljub svojim posebnostim lahko delal v šoli.

Ideja integracije in inkluzije zahteva ustvarjanje drugačne šolske kulture. Današnja **ŠOLSKA KULTURA** je storilnostno orientirana; pomeni, da si šola prizadeva predvsem za uresničevanje postavljenih učnih ciljev, vse podredijo dobrim učnim uspehom (v to je usmerjeno čisto vse).

- *Tekmovalnost*, borba za čim boljši uspeh ovladajo zakonitosti prostega trga, konkurenca, borba za ekonomski prestiž-to pa vdira v šolsko kulturo).
- Če je v razredu otrok s posebnimi potrebami, potem je lahko v razredu največ *16 učencev*.
- Šole, ki veljajo za *elitne* (npr. bežigrajska gimnazija), ne želijo sprejemati otrok s posebnimi potrebami, ker s tem splošna uspešnost šole pade. Poleg tega je tudi nenaklonjenost staršev »normalnih« otrok vedno večja. *takšne šole, ki se branijo otrok s posebnimi potrebami so EKSKLUZIVISTIČNE*, gredo se segregacijo, najhujše obtožbe pa so, da so to rasistične šole. Zato je treba razvijati drugačno šolsko kulturo- večji poudarek mora dajati razvijanju socialne kohezije.

Šolsko kulturo lahko razvijamo v dveh smereh:

1. v ospredju je učni uspeh- **UČNO STORILNOSTNA ŠOLA** (ni pomembno razvijanje medosebnih odnosov, prevladuje velika socialna kontrola ali delajo v skladu s predpisi) tak šna šola ni pripravljena sprejeti otrok s posebnimi potrebami)
2. smer **socialne kohezije**:
 - dobro počutje med učitelji in učenci
 - šole delajo bolj prijazne za vse
 - takšna šola je naklonjena integraciji in inkluziji otrok s posebnimi potrebami.

INKLUZIVNA ŠOLA

- oblikujejo take šole, v katerih se učenci s posebnimi potrebami ne bi počutili drugačne
- zahteva, da se šolska kultura spremeni
- ne ločuje med učenci s posebnimi potrebami in normalnimi učenci
- prilagaja se programu učencev
- večji poudarek je na razvijanju humanih medsebojnih odnosov
- težko dosegajo najboljše učne rezultate

Problem:kako oblikovati šolo, da ne bi šlo na račun učnega uspeha in da bi uresničevali idejo integracije, inkluzije.

Država bi morala zagotoviti organizacijske in finančne pogoje, država lahko le pomaga, saj se dejanska integracija in inkluzija dogajata znotraj šole.

Mnenja kako uresničiti integracijo in inkluzijo v normalnih šolah:

- 1) Integracija in inkluzija mora biti *dosledno izpeljana*. Vsi otroci s posebnimi potrebami morajo biti vključeni v normalne programe. zahteva, da se vse šole s posebnim programom ukinejo (ker potem nismo demokratični).
- 2) Učenci naj bi bili načeloma *vključeni v šole iz njihovega okolja*, vendar pa ne izključujejo šol s posebnim programom ta smer je zmagala v diskusiji okoli tega, kaj je bolj demokratično za otroke.

Načelo demokratičnosti – ali to pomeni, da ponudiš enako ali različno? Načelo demokracije pomeni, da učenci nimajo samo ene opcije, ampak da lahko šolo izbirajo glede na svoje ambicije, sposobnosti, posebnosti.

Kaj bo odločalo o tem, ali se bo otrok vključil v običajne šolske pogoje, ali pa v šole s prilagojenim načinom dela?

- je odločitev staršev (kljub npr. drugačnim priporočilom)
- končni kriterij je to, kar je za učenca bolje (dela se v dobro otroka)
 - razgovori, testi, postavi se diagnoza kje bi najbolje uspel, potem pa se sprejme sklep
 - nasilna integracija lahko naredi več škode kot koristi (neugodni šolski pogoji)

Integracija se lahko dogaja tudi v okolju šole.

Psihološka integracija da živiš v sožitju z okoljem, da te gledajo kot enakopravnega, enakovrednega, da te ne spominjajo vedno na to, da si drugačen (jaz pomagam tebi, ti pomagaš meni).

Integracija bo dosežena, ko bodo sošolci gledali na učenca s posebnimi potrebami na učenca, od katerega se lahko nekaj naučijo, od katerega lahko vsak dobi nekaj zase. Nepopolna je, če ti le dovoliš, da tak otrok sedi poleg tebe, drugače pa se z njim nočeš ukvarjati. Strpnost in toleranca sta premalo, razviti moraš dialog na ta način boš lahko spoznal tudi njegove dobre strani, odlike, če pa boš pri tem vključil še empatijo (sposobnost vživljanja v drugega), potem je to tudi most za to, da boš z drugim sošolcem razvil solidarnost.

Za integracijo v oddelku so potrebni 3 **pogoji**:

- 1) **PROVISION**; možnost otrok je v oddelku vključen in da ima možnost komuniciranja (npr. otroci drugih kultur) neznanje jezika človeka izključuje.
- 2) **PROTECTION**; varnost če se počutiš ogroženega se izključuješ sam.
- 3) **PARTICIPACIJA**

Temeljni pogoji, da sploh lahko pride do integracije, inkluzije (to pomeni prilagajanje programu za učence s posebnimi potrebami). Programe dela, je treba prilagoditi tako, da bodo spodbujali integracijo odvisna je tudi od staršev, ki imajo otroke s posebnimi potrebami in od staršev, ki imajo »normalne« otroke (le ti lahko prenašajo negativne vrednote; takšen odnos kot ga ima npr. otrok do roma, takšnega ima tudi starš tega otroka, lahko so rasistično naravnani...).

Integracije in inkluzije ne moremo zreducirati na individualno učno pomoč prilagojen pouk je ena izmed dejavnosti, ni pa osrednja dejavnost.

Kaj o tem govori **ZAKON**?

Zakon daje le okvir (daje ga tudi spreminjajoči se pravilnik).

Otroci s posebnimi potrebami so:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju
- slepi in slabovidni
- gluhi in naglušni
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami
- gibalno ovirani otroci
- dolgotrajno bolni otroci
- otroci s primanjkljaji na posameznem področju učenja
- otroci z motnjami vedenja in osebnosti

Potrebujemo prilagojeno izvajanje programov z dodatno strokovno pomočjo.

Cilji in načela:

- jim dati enake možnosti, hkrati upoštevamo njihovo različnost (namiguje na njihovo individualizacijo)
- ohranjamo ravnotežje med različnimi vidiki telesnega in duševnega razvoja
- vključevanje staršev v proces vzgoje in izobraževanja
- zagotovitev ustreznih pogojev, ki omogočajo optimalni razvoj otroka
- pravočasne usmeritve v ustreznem programu
- organizacija vzgoje in izobraževanja čim bližje kraju bivanja-znano okolje (otroke s p.p. je treba čim hitreje prepoznati; že v vrtcu)
- celovitost in kompleksnost vzgoje in izobraževanja
- individualni pristop; zahteva, da se obravnava kot posebnost
- kontinuiranost programov vzgoje in izobraževanja; program se izdelava na ugotovitvah različnih vlog, da se program na koncu leta evalvira, in da se naredi nadgradnja tega programa-programi se gradijo drug na drugem (longitudinalno)
- interdisciplinarnost odpiranje poti, kam vse bi lahko otroke vključili (kategorizacija); na podlagi strokovne analize otrok, se predlaga kje naj bi otroci pridobivali vzgojo in izobraževanje.

Vrste programov:

- programi za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (sedi v skupini z vsemi ostalimi, ima isti program, le izvajanje je prilagojeno)
- prilagojeni programi za predšolske otroke (če je narava otrok taka, da ne more zdržati v normalnem okolju, ga dajo v šolo s prilagojenim programom)
- izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo (prilagajanje metod, oblik)
- prilagojeni izobraževalni programi (ni prilagojeno izvajanje ampak program)
- poseben program vzgoje in izobraževanje (šola s prilagojenim programom)
- vzgojni programi (vzgojni zavodi, domovi)

Izobrazbeni standard:

- kadar je prilagojeno samo prilagajanje dosežejo enak izobrazbeni standard
- kjer prilagajajo program je prav tako možno, da dosežejo enak izobrazbeni standard
- kjer je treba program delati posebej, dosežajo nižji izobrazbeni standard

Prilagajanje izvedbe programa:

V katerih elementih se prilagaja pri pouku glede na stopnjo in vrsto primanjkljaja.

Prilagodi se: organizacija (pomaga, če ima npr. motorične težave), način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje in časovna razporeditev pouka, zagotovi se tudi dodatna strokovna pomoč.

Dodatna strokovna pomoč:

- individualna pomoč v oddelku (učitelj, ali strokovni delavec, ki je tam posebej zaradi njega), v skupini (učenci s podobnimi težavami)

- nudi se lahko tudi na domu (npr. specifične učne težave)
- pri izvajanju lahko sodelujejo tudi starši, skrbniki, rejniki
- izvajajo jo lahko; strokovni delavci, zunanji strokovni delavci.

Prilagajanje programov:

- otrokom omogočajo pridobiti enakovreden izobrazbeni standard
- prilagodi se: predmetnik, organizacija, način preverjanja in ocenjevanja znanja, napredovanje, časovna razporeditev pouka

Vzgojni program:

- izvajanje v posebnih institucijah
- strokovna pomoč se jim nudi v obliki : vzgojnih, socialno integriranih (razvijanje sposobnosti za sodelovanje z drugimi), preventivnih, kompenzacijskih (nadomestnih), korekcijskih, ki so sestavni del vzgojnega programa.
- Otroci z motnjami v vedenju in osebnosti, pri katerih je zaradi motenj ogrožen njihov zdrav razvoj oz. ogrožajo okolico v taki meri, da potrebujejo vzgojo v zavodu, se oddajo v zavod, šolo s posebnimi potrebami

Postopki usmerjanja v programe vzgoje in izobraževanja:

- postopek usmerjanja se uvede na zahtevo staršev
- komisija izdelava strokovno mnenje na podlagi ugotovitev (izda se odločba)

Zadovoljevanje socialnih potreb je tudi stvar šolske kulture. Šolska kultura je tudi središče pozornosti, od kulture šole je namreč odvisna tudi kakovost šolskega dela.

Kakovost dela se dviga z:

- anatomijo učiteljev
- dobrimi šolskimi načrti in strokovnjaki
- dobrimi odnosi; vključevanje ljudi v vodenje šole
- dobro šolsko klimo, kulturo (zadovoljstvo ljudi s svojim položajem, varnost, zadovoljenost socialnih potreb..)

KULTURA ŠOLE je kompleksna stvar, je širok pojem, definiramo ga iz različnih vidikov.

Osnovna stvar kulture so VREDNOTE-kakšne, je to odvisno od kulture; nosilci kulture so ljudje.

ŠOLSKA KULTURA / KULTURA ŠOLE

Definicije:

- Kultura so vsi zavedni in nezavedni mehanizmi, regulativi, vključno z jeziki in rituali, ki so vtakani v delo posameznih socialnih skupin. (Schein)
- Z antropološkega vidika šolske kulture manifestira navade, običaje, rituale, simbole, zgodovino, jezik.
- Kulturo predstavljajo duhovitost, vera, norme, dominantne vrednote, ki prežemajo organizacijo.

- To so določena izhodišča in stališča, filozofija in politika določene šole.
- To so občutja (subjektivno doživljanje) ali klima, ki vlada v organizaciji.
- S šolsko kulturo se srečujemo, ko na pedagoških konferencah obravnavamo disciplino ali tekmovalne dosežke učencev, organiziranje piknikov skupaj z osebjem ali starši, posvečanje posebne pozornosti svečanosti ob sprejetju prvošolcev itd.
- HOFSTED: kulturo predstavljajo vrednote in prepričanja, ki omogočajo ljudem, da stvari in dogodke okoli sebe presojujejo na enak način. Kultura določene ustanove je v največji meri določena s kulturo širšega okolja.
- ARMSTRONG: pravi, da je kultura vsota splošno sprejetih stališč, prepričanj, predpostavk in pričakovanj, ki običajno niso nikjer zapisana, pa vendar pomembno določajo ravnanje ljudi v ustanovi. Kultura se deli na **norme** (regulativi), **skupne vrednote**, **organizacijsko klimo**, **stil vodenja** (od tega je odvisna šolska kultura) ter **strukturo ustanove** (členitev in povezovanje pedagoškega in nepedagoškega dela; določene okvire v šoli zblizuje, druge oddaljuje). Organizacijska klima mu pomeni delovno atmosfero v ustanovi, tako kot jo vidijo in ocenjujejo njeni člani.
- STEPHEN STOLP; pojem ni enoznačen, pogosto se uporablja kot sinonim za različne koncepte, vključno s klimo in etosom.
- C.GEERTZ pravi, da je kultura »zgodovinsko prenesen okvir (vrednote) razmišljanja«, ki se kaže EKSPlicitNO (v pravilih, normah) in IMPLICITNO (v prepričanju, stališčih, zadržanjih) kultura se podeduje, povezana je s tradicijo.
- TEERENCE E.DEAL in KENT D. PETERSON ugotavljata, da kultura vključuje »vrednote, prepričanja in tradicijo, ki so se oblikovali skozi šolsko zgodovino«.

Niti dve šolski kulturi nista enaki! Razlikujejo se v vrednotah, pogledih, ker šole sestavljajo pač različni ljudje. Če ni splošno veljavnih vrednot, ki bi vse povezovale ni šolske kulture! (če ne najdemo skupnega imenovalca, kar se tiče vrednot v šoli).

HECKMAN ugotavlja, da šolska kultura leži na presečišču prepričanj učiteljev, učencev in vodstva šole. Ta definicija se pravzaprav že nanaša na cilj (namen), to je sprejetje nekih skupnih, bistvenih, temeljnih vrednot, ki sestavljajo učno okolje za učinkovito učenje.

ŠOLSKA KULTURA = zapisana, nezapisana, sproti dogovorjena ali s tradicijo podedovana »pravila igre« (dela, zadržanja), ki veljajo v določeni organizaciji. definira se kot vzorec razmišljanja, ravnanj in vrednot, ki ima svojo šolsko genezo (šolski razvoj). Ta vzorec vsebuje: norme, vrednote, prepričanja, rituale. Ti posamezni elementi kulture so pri različnih strukturah ljudi na šoli različno prisotni, poudarjeni. Pri nekaterih je bolj v ospredju tradicija, pri drugih bolj vrednote in prepričanja, ki usmerjajo v prihodnost.

Pojmi, ki so v neposredni zvezi s kulturo so še:

- šolski red
- režim
- šolska klima
- šolska politika

Bečaj: za šolsko kulturo je značilna:

- kolektivnost
- čustvena nabitost (klima-subjektivno doživljanje vrednot)
- zgodovinska utemeljenost (šolska geneza-razvoj)
- rituali (dogodki) in simbolne oblike (grbi, zastave, uniforme...)
- dinamičnost (š.k. se razvija)

VRSTE šolskih kultur / KULTURA ORGANIZACIJE (HARRISON, 1994)

vsaka kultura ima svoje značilnosti, vendar lahko vse klasificiramo glede na:

1) Kultura VLOG (Role Culture)

Prevladuje birokratski duh. Značilno je, da se odločitve sprejema hierarhično, jasno postavljene meje pristojnosti odločanja, postopki so formalizirani (vse teče po predpisih), delovne naloge so natančno določene, velika kontrola nad duhom (kako natančno izpolnjuješ postavljene naloge). Usmerjenost v natančno opravljanje nalog. Ne smeš delati po svoje! Vsak človek ima v tej kulturi točno določeno delo.

2) Kultura MOČI (Power Culture)

Centralizirana kontrola: izpostavljen je pomen vodje. Omejuje se kolegialnost (do vodij se ne morejo obnašati kot do kolegov in obratno). Zelo se poudarjajo notranji predpisi in norme (mikropolitika), moč, ki izhaja iz pogodb, občasno je nizka morala med ne-vodjami, kultura krivde za napake.

3) Kultura DOSEŽKOV (Achievement Culture)

Dosežki šole, učencev so največja vrednota; storilnostna šola; poudarek je na učnih uspehih. Ljudje med seboj sodelujejo, a le zato, da bi funkcionirali v smeri postavljenih vlog (SKUPINSKO ne TIMSKO delo), kolegialnost, sistem kontrole kakovosti (uspeh).

Skupinsko delo skupinsko srečanje za rešitev problema, določen je vodja in naloge drugih, povezuje jih le naloga.

Timsko delo ljudje se med seboj tudi osebno povežejo, razvijajo zaupanje, osebne stike - ti odnosi dajejo boljše rezultate, si pomagajo; ohranjajo stike tudi, ko se skupina ne sestaja več.

4) Kultura POMOČI (Support Culture)

Gre za »person-centred« usmerjenost (človek je v središču); obstajajo formalni in neformalni vzvodi pomoči; delo temelji na dogovorih, moč iz položaja zamenja moč strokovnjaka; individualna skrb (zavzetost), dobijo se osebna pooblastila; omejena (zmanjšana) je uporaba pritiskov na ljudi prostovoljno se prevzemajo odgovornosti, motivacija in pritisk.

TIPOLOGIJA ŠOLSKE KULTURE (Prosser, 1999)

Do ljudi prijazna

kultura (odnosi)

SOCIALNA KOHEZIJA

(prizadevanje,
skrb za
povezovanje
med ljudmi)

Rastlinjak

1-8

8-8

**Formalna kultura
(kultura dosežkov)**

1-1

8-1

Kultura preživetja (dosežek ni važen)
--

SOCIALNA KONTROLA

(nadzor nad tem, ali se uresničujejo postavljeni rezultati storilnostna naravnana šola)

Kultura se lahko razvija v smeri socialne kontrole ali socialne kohezije. Če gredo v ekstrem, dobiva kultura neke izrazitosti.

Polje: 8-1 FORMALNA KULTURA

Formalna šolska kultura, visoka socialna kultura in nizka socialna kohezija. Ljudje med sabo sodelujejo, niso pa povezani. Izvaja se pritisk na učence, da bi dosegali čim boljše rezultate dober učni uspeh je edino kar velja; prevladuje egoizem in kultura enorazrednic (individualistična kultura, vsak se briga samo zase), veliko je predpisov, določen je red, urnik, visoka akademska pričakovanja. Nizka toleranca do ljudi, ki se ne držijo reda, predpisanih načel; učitelji so zahtevni do učencev, pogosto goji tradicionalne vrednote (poslušnost, pridnost); bližje kot je 8, bolj je klima hladna.

Polje : 1-8 DO LJUDI PRIJAZNA KULTURA

razvija se domačnost, familiarnost, da bi se čim bolje imeli, visoka socialna kohezija, ljudje držijo skupaj, nizka socialna kontrola. Če hočeš ugoditi vsakemu odrivaš pravila, pozornost je usmerjena na človeka (učenca ali učitelja); spregledati, če krši red, ni pritiskov za doseganje dobrih učnih rezultatov.

Polje: 8-8 RASTLINJAK

Visoka socialna kohezija in socialna kontrola; dobri odnosi so kombinirani z dobrimi učnimi rezultati, pogoji, kjer vse dobro uspeva. Visoka stopnja sodelovanja med ljudmi, kolektivni duh, delo v teamu je osnovni nosilec kakovosti (timsko delo med učenci, učitelji in med učenci in učitelji skupaj); na timskem delu se postavlja razvoj šole, učitelji so entuziasti (veselje, optimističen pogled); vendar tudi ta kultura ni brez pritiskov ne izvirajo iz moči avtoritete ali prepisov, ampak iz osebne odgovornosti do drugega.

Polje: 1-1 KULTURA PRE ŽIVETJA

Kultura preživetja, odnosi in uspehi so na psu, ljudem je samo do tega da preživijo še en dan, in da konec meseca dobijo plačo. Šola razpada, nizka kohezija in kontrola; neredni učitelji pri izpolnjevanju obveznosti, tudi učenci; podpovprečni rezultati, ni nudenja pomoči, ni nobenega profesionalnega zadovoljstva, živi se iz dneva v dan; nizka moralna odgovornost, zdlgočasnost.

Tako ekstremnih šol ni. Realno, se vsaka šola po svoji kulturi znajde znotraj šahovnice. Po različnih kriterijih se lahko oceni šolska kultura, in jo lahko uvrstimo v določen kvadrantek.

Ravnine šolske kulture in klime:

- *odnosi med učitelji in učenci:* kakovost OSEBNIH in PROFESIONALNIH odnosov
- *odnosi med učenci:* VARNOST, SKRB in UPOŠTEVANJE drug drugega
- *vrednote vedenja učencev:* SAMODISCIPLINA in TOLERANCA učencev do drugih
- *učenci in učenje:* usmerjenost učencev v SKRB ZA UČENJE in UČNE REZULTATE.
- *Svetovanje:* kakovost POKLICNEGA in ŠOLSKEGA svetovanja
- *Vodenje:* kakovost vodenja in vzdrževanja komunikacij med različnimi skupinami in vzdrževanje visokih pričakovanj za učitelje in učence
- *Starši in odnosi med okoljem in šolo*
- *Vodenje pouka*
- *Aktivnost učencev:* potreba po participaciji

Posameznih segmentov ne merimo naenkrat (ker je pretežno), ampak merimo le en segment. Šola nima samo ene kulture, ampak jo sestavljajo številne subkulture (podkulture); vse te kulture nimajo enako močnega vplivanja na šolsko dogajanje, kakšno bo življenje v šoli, je bolj ali manj odločala doslej kultura učiteljev, kultura učencev (zlasti nižje stopnje) je bila marginalizirana (potisnjeno v ozadje), brez kakšnega večjega vpliva na »kulturno« oblikovanje šole, daje ji le nek odtonek, začimbo. Danes se je kultura učiteljev umaknila v zbornice, kultura učencev vedno bolj prevladuje na hodnikih, okoli šole in celo med poukom.

KULTURA UČITELJEV

Vsaka šolska kultura je sestavljena iz več subkultur (ima pa šola skupne vrednote temeljni gradbeni element šolske kulture). Ena izmed subkultur šole je tudi kultura učiteljev. Le ta je najmočnejša, zlasti na nižji stopnji, na srednjih šolah pa si postajata kultura učiteljev in kultura učenca KONKURENČNI –tekmovanje.

Kultura vodstva šole, kultura osebja, kultura staršev razlikujejo se po tem, kaj je na šoli vredno in kaj ni vredno, po oceni tega, kar se na šoli dogaja (npr. kako učitelji in učenci gledajo na špricanje).

Kakšna naj bo vizija/podoba šole (vsak si jo zamišlja drugače)? Kako uresničiti vizijo šole?

Kultura učiteljev na NIŽJI STOPNJI

Je KLUBSKA KULTURA, kultura, kjer poskušajo razvijati dobre, enakopravne odnose, izmenjavanje informacij prijateljstvo, partnerstvo. Je razumljiva do določene mere (ker ena učiteljica uči vse predmete). Značilno je, da razvija enakopravnost sodelovanja, oziraš se in upoštevaš drug drugega. Pomembna je tudi zaradi sodelovanja s starši v tem obdobju je v ospredju bolj VPRAŠANJE SOCIALIZACIJE (izmenjava informacij med starši in učitelji) kot šolskega uspeha.

Kultura učiteljev na PREDMETNI STOPNJI

- zaverovanost v svoj predmet; zanima jih delo učenec le pri njihovem predmetu (vsak želi narediti svoj predmet najbolj pomemben!)
- ljudi ločuje (ker dela vsak zase)
- učitelje in učence zapira v razrede
- nekateri rečejo temu tudi kultura enorazrednic (majhne šole z enim učiteljem, združevanje več razredov)
- učitelji so psihično in duhovno osamljeni, strokovno izolirani
- delo na šoli uravnava urnik, predmetnik, šolski zvonec; med učitelji je malo stikov

Raziskava: učitelj ima približno 2 minuti na dan, da z drugim učiteljem govori o svojem delu.

KULTURE UČITELJEV (Hargreaves, 1994):

1) INDIVIDUALIZEM

Razred kot trdnjava, prevladuje izolacija, osamljenost, avtonomija

2) PROGRAMIRANA (usmerjena) KOLEGIALNOST

Na šoli je programirano-načrtovano časovno, vsebinsko, organizacijsko sodelovanje med učitelji.

Značilnost te kulture je prisilno sodelovanje med ljudmi, ki izhaja iz nalog šole in potreb dela. Notranja motivacija za sodelovanje je slabše prisotna.

3) BALKANIZACIJA

Učitelji niso izolirani, vendar ne delajo kot celotna šola. Na šoli obstaja več kolaborativnih skupin (npr. na nižji in višji stopnji), ki pa nimajo skupnega šolskega imenovalca (korena).

4) KOLABORACIJA

Učitelji se spontano in prostovoljno odločajo za sodelovanje brez zunanje prisile in kontrole. Stopnje kolaboracije so lahko zelo različne: od *enostavnejšega* sodelovanja (npr. oblikovanje idej pri izdelavi nalog) do bolj zahtevnih, *sestavljениh* oblik (hospitacije, raziskovanje)..

Med dvema učiteljema je KOLEGIALNA SUPERVIZIJA. Cilj: strokovna pomoč kolega, da bi postajal bolj profesionalen

Na nivoju skupin bi kolaboracija pomenila razvijanje **TIMSKE KULTURE** na šoli. Je protiutež individualistični, predmetni kulturi in je timsko reševanje vprašanj in problemov.

Timsko podpora posamezniku postane običajen način dela. Kadar gre za strokovna vprašanja vedo, da jih morajo rešiti vsi skupaj (to jim je logično). Značilno je, da prestopa individualne meje, da se s timom odpirajo razredi, da se vzpostavlja stik med posameznim razredom in šolo. Učitelji v takšni situaciji zagledajo svoje delo v okviru šole kot celote!

Tim, timsko delo in kultura ni nekaj, kar bi nastalo avtomatično (npr. da jih imenuje ravnatelj), ni skupina ljudi, ki so se zbrali slučajno ali jih določi učitelj (skupina ne funkcionira kot tim). Značilno je, da razvijejo ljudje v času sodelovanja tudi bolj osebne odnose kakovostno delo!

Razlika med timskim in skupinskim delom:

TIMSKO delo razvijejo se osebni odnosi, sodelujejo še naprej (tudi v drugih situacijah ohranjajo prijateljske stike), kulturo tima prenašajo širše. Ozirajo se drug na drugega, značilna je prostovoljna delitev odgovornosti. SKUPINSKO delo rešijo nalogo, ko je konec, pozabijo na to.

Dva namena:

- 1) uspešnejše reševanje nalog, ki jih tim ima (več glav več ve)
- 2) tim je oblika, kjer se razvija kolegialnost sodelovanje (=enakopravno) ljudi zaradi reševanja strokovnih vprašanj

kolegu priznam, da nekaj ve, da je strokovnjak na svojem področju, da ima pravico povedati svoje mnenje-jaz pa ga sprejemem ali pa ga zavrnem! (prijateljstvo se nanaša na osebni odnos, in je povezano tudi s čustvi)

Kolegialen odnos v timu (Judith Warren):

- spoznavanje kolega kot človeka (neposredni kontakti) razvijanje kolegialnih simpatij (prenašanje izven službe)
- prepozna se po nekaterih značilnostih **ELEMENTI KULTURE, KI IZBOLJŠUJEJO ŠOLSKO DELO:**

1. *sodelovanje pri postavljanju ciljev (vemo kam gremo)*

2. *odgovornost za uspeh* (moramo uspeti)
3. *kolegialnost* (na tem moramo delati skupaj)
4. *neprestano izboljševanje* (to lahko naredimo še boljše)
5. *sprejemanje rizika* (učimo se s tem, da poizkusimo nekaj novega)
6. *neprestano učenje* (učenje je za vse)
7. *podpora* (vedno se najde nekdo, ki ti pomaga)
8. *medsebojno spoštovanje* (vsakdo lahko nekaj ponudi; tudi drugi nekaj vedo!)
9. *odprtost* (lahko izražamo tudi drugačno mišljenje, izkazujemo drugačnost)
10. *praznovanja in humor* (dobro se počutimo med seboj)

Taka kultura se dosega na dva načina:

- 1) **spreminjanje struktur**; organizacija dela, čas, prostor, delitev vlog in odgovornosti v šoli
 - enostavno spreminjanje teh elementov
 - predstavljajo okvir za razvijanje/zaviranje različnih medsebojnih odnosov
- 2) **spreminjanje vrednot učiteljev**; zahteva leta in leta, ne da se spremeniti čez noč, ampak se spreminja zelo počasi

SODELOVANJE med ŠOLO in DOMOM, UČITELJI-STARŠI

Šola ne sme delati mimo staršev. Danes ima velik pomen vprašanje sodelovanja staršev s šolo, prej pa je cela stoletja vladal nek poseben odnos, učitelj je bil vedno nekaj več, šola si je prilaščala veliko pravic.

1965 dalje na področju šole sodelovanja s starši se zgodijo velike spremembe, kot na nobeni drugem šolskem področju. Socialno gibanje proti tradicionalni šoli (Nemčija, Anglija, Italija, Slovenija...); vedno večje nezadovoljstvo s šolstvom s strani DELODAJALCEV (šola jih ni usposabljala za delo) in STARŠEV (šola jih ni pripravljala za življenje).

Sestavijo komisijo pod vodstvom Lady PLOWDEN, katera mora raziskati, kaj se v šoli dogaja in kako stvari izboljšati.

Ugotovijo: da je učni uspeh in razvoj otroka bolj odvisno od pogostosti in kakovosti sodelovanja med šolo in domom (učitelj-starši), kot pa od socialnega zaledja otroka/učenca!

Socialni položaj otroka vpliva na njegov razvoj in uspeh! So socialno deprivirane ravni, plasti otrok!

Po teh ugotovitvah je mogoče socialni primanjkljaj kompenzirati s kakovostnim sodelovanjem staršev.

Komisija deluje pod vodstvom Lady Plowden (10 let, potem pa jo prevzame Taylor).

Rezultati ugotovitev:

- 1) Šolo in šolske odnose s starši je treba premakniti iz **KLIENTSKEGA do PARTNERSKEGA sodelovanja**
Klientsko sodelovanje u čitelj se obnašajo do staršev kot do svojih učencev (postavljajo se v položaj, da le oni vse vedo)
Partnersko sodelovanje u čitelj starše priznava kot enakovredne sogovornike, jim priznava, da tudi starši nekaj vedo, in da le ti poznajo svojega otroka bolj kot učitelji (poznajo ga iz tistih vidikov, ki ga učitelji ne). Gre za bolj enakopraven odnos in sodelovanje. Zakaj? Ker zблиžuje ljudi (tudi učitelji poslušajo otroka in starše o njihovih značilnostih; lažje razumejo otroka in temu primerno prilagajajo pouk), večje možnosti so, da se vzpostavi zaupanje, socializacijska prizadevanja se seštevajo; partnerski odnos je pomemben predvsem za mlajše učence.
- 2) Sodelovanje prestopi **od INDIVIDUALNO KRIZNEGA k PROCESNEMU sodelovanju**
Individualno krizno sodelovanje ko ima otrok težave, se kontakti vzpostavijo, potem pa se prekinajo.
Procesno sodelovanje u čitelj skupaj s starši stalno spremlja razvoj otroka; med seboj si neprestano izmenjujeta informacije o otroku. Če je starš spremenil svoj odnos do otroka, se je izboljšal tudi njegov učni uspeh-začaran krog! Nižji učni uspeh, kot ga otrok ima, z večjim odporom gre v šolo in obratno.
Sodelovanje s starši lahko prekine ta začaran krog. Ko starši spremenijo odnos do otroka, tudi otrok začne spreminjati odnos do šole, učni uspeh se začne izboljševati. Ključ učnega uspeha otrok so torej starši!
- 3) Šola naj prestopi od **KOMPENZACIJSKE VLOGE**, ki jo je stoletja odigrala v **KOMPLEMETARNOST**.
Kompenzacijska vloga šole je pomenila nadomeščanje primanjkljaja družine ali staršev.
Znanje! Ugotovijo, da šola posreduje otroku 5% vednosti, druga vedenja pa gredo mimo šole(95%).
Včasih se je učitelj obnašal tako, kot da ima samo on znanje, kot da so starši neuki (v starih, tradicionalnih angleških šolah), danes pa mora učitelj sprejeti starše kot enakovredne!
- 4) Premik od **POLITIČNE DEMOKRACIJE k DEMOKRATIČNI PARTICIPACIJI**
Vključevanje staršev pri razreševanju šolskih problemov in šolske politike.
Veliko elementov tistega, kar se je dogajalo včasih, imamo še danes. Deklaracija – dejstvo, da je skrb za zdravo šolanje otrok skrb in odgovornost staršev.Šola, pa jim je pri tem le v pomoč.

Šola se je včasih obnašala tako, kot da so šoloobvezni otroci njihovi otroci.

Mreža šol organizacija šol, ki bi bile otroku čim bližje(geografsko)!

Če so starši odgovorni za otrokovo izobrazbo (šola ponudi le pomoč) to ponudi tudi možnost, da starši otroka v šolo ne dajo. Gre za šolanje doma, vendar morajo na izpite hoditi v šolo, da dokažejo svoje ustrezno znanje, da dobijo certifikat, in da ima država nadzor nad tem. Poleg tega pa je to tudi zaščita učenca pred malomarnimi starši. Pravica staršev je, da lahko šolo za otroka izbirajo (privatna, profesionalna, najbližja..).

Ali se šole res ponujajo staršem kot stvar na prostem trgu?

- Starši načeloma vpišejo otroka v šolo, ki je najbližja njihovem domu (njihovo šolsko okolje). Starši lahko načeloma otroka vpišejo tudi v drugo šolo, vendar le, če je na njej prostor!
- Včasih je bilo malo elitnih šol (šole s posebnim programom), vsi starši niso imeli materialnih zmožnosti, da bi otroka pošiljali v šolo dlje (npr. ne morejo plačati internata).

Šole ponudijo svoj program staršem na dva načina:

- 1) Šola izdelava kompletan program, ga staršem natančno predstavi; oni pa ga sprejmejo ali ne. Starši v te šole bolj verjamejo, še posebej če imajo tradicijo.
- 2) Šola odpira vrata staršem tudi na ta način, da imajo starši možnost sooblikovanja tega programa. Da starši izrazijo svoj interes, da šolski program oblikujejo tudi po svoji zamisli. Zaradi tega, je to za starše zelo mikavno, ker lahko vplivajo na oblikovanje šolskega kurikulumu.

Zakaj sploh sodelovanje med starši in šolo?

namen ni samo izmenjavanje informacij glede učenca ampak tudi neposredne posledice dobrega sodelovanja:

- Učenci težijo k temu, da bi dosegli več -> boljši rezultati (ocene)
- Pri pouku so učenci bolj zavzeti, redno pišejo domače naloge, pogosteje se vključujejo v interesne in izvenšolske dejavnosti
- Učenci pogosteje prevzemajo neke funkcije oddelčne skupnosti
- Pri učencih je boljša samopodoba, bolj so samodisciplinirani, kažejo večjo motivacijo, imajo višje poklicne aspiracije
- Učenci zbirajo tudi med zahtevnejšimi izbirnimi predmeti
- Manj disciplinskih problemov, manj kazni le slučajna dejanja, ni zaporednih prekrškov, manj kriminalnih dejanj, manj alkohola in drog
- Tudi otroci iz drugačnega okolja želijo biti uspešni

neposredna korist STARŠEV

- Zadovoljstvo staršev (bližina, zaupanje)
- Boljši odnosi doma -> odnosi med starši in šolo zblížujejo starše in otroke
- Starši so bolj samozavestni, zaupajo vase, so bolj odgovorni za otroke
- Starši manj kaznujejo, bolj spodbujajo

korist UČITELJA

- Zadovoljstvo učitelja -> boljši uspeh učencev

- Učitelj je dodatno motiviran za boljše delo
- Če starši podcenjujejo učiteljevo delo učitelj postane demotiviran, nezadovoljen, velikokrat zapusti šolo; posledično začnejo tudi učenci podcenjevati učiteljevo delo (s takimi učenci ima učitelj v šoli največ težav)

VZROKI, da ne moremo razviti boljših odnosov s starši so na strani staršev in učiteljev:

❖ **S strani učiteljev in svetovalnih delavcev:**

- **PATERNALIZEM**

- odnos neenakopravnosti in prikrite avtoritarnosti
- prevzemanje vodilne vloge v sodelovanju, pokroviteljsko obnašanje do staršev
- učitelj se do staršev obnaša enako kot do učencev

- **STEREOTIPI**

- obnašanje učitelja do vseh staršev na podlagi ene same pozitivne ali negativne izkušnje
- **velike RAZLIKE v PRIČAKOVANJIH**
- pričakovanja učiteljev in pričakovanja staršev poskušamo uskladiti s pogovorom

neposlušanje, nepoznavanje, nerazumevanje staršev

- učitelj ne pozna okoliščin, ne pride do empatije -> starši zahtevajo individualen odnos

❖ **S strani staršev:**

- Neustrezno razumevanje in vedenje/ravnanje -> starši ne prihajajo v šolo, ker se bojijo javnega razkrivanja, sramotjenja učitelja, vdora tujcev v družinsko življenje

- Starši, ki imajo občutek, da so učitelji in svetovalni delavci negativno nastrojeni -> klima šole ni nagnjena k sodelovanju

- Sodelovanju se izogibajo starši, ker ne poznajo učiteljevega dela in njegovih naporov, posebnosti

- Tudi starši imajo stereotipno mišljenje/mnenje do učiteljev

- Indiferenten odnos do učiteljevega dela in učenčevega šolanja -> največkrat problem neizobraženi in bogati starši

- Pomanjkanje časa, osiromašeni stiki med starši in učitelji -> neposreden stik med učitelji in starši preko domačih nalog

Sodelovanje šole z marginalnimi skupinami staršev (Romi, priseljenci, tujci)

- učitelj mora poznati nekaj njihove kulture, da vzpostavi zaupanje

➤ Problem sodelovanja s starši, ki živijo v ekonomski revščini (oba starša sta lahko brezposelna) – šolska neuspešnost

- delovna neuspešnost
- emocionalna neurevnateženost (skrb za preživetje)
- socialna odrinjenost (osamljenost)

➤ spremeni se prioriteta potreb -> sodelovanje s šolo ni prioriteta

➤ če so učenci revni še ne pomeni, da so manj sposobni, tudi tukaj so nadarjeni učenci, ki pa zahtevajo posebno skrb (staršev, učiteljev in svetovalnih delavcev)

➤ takšni starši odgovornost za otroke ponavadi prenesejo na šolo

POGOJI ZBLIŽEVANJA

- učitelji in starši so naravni zavezniki, saj imajo skupen cilj dobro otroka (ga izobraziti, pomagati do zrelosti in do poklica / kariere
- dom in šola prvi socialen prostor **enakopraven/partnerski odnos** (stališče, da sta družinska in šolska vzgoja enako pomembni u čitelji niso večji eksperti, starši najboljše poznajo svoje otroke)
- **poslušanje, dialoškost**
- **empatija**
- **participacija**
- **odnos do staršev mora biti individualiziran**

Partnerski / klientski odnos je odvisen od več dejavnikov. Odvisen je od **socialne stratifikacije** šolskega okolja (revni-bogati, vaško-mestno) in od **ekonomskih razmer**.

Povezovanje socialne stratifikacije z nivojem izobrazbe?

Višja izobrazba pomeni višji standard (enakopravnost z učiteljem); manj izobraženi starši so bolj v klientskem odnosu z učiteljem. Socialna stratifikacija vpliva tudi na poglede staršev na izobraževanje otroka. Bolj izobraženi imajo glede svojih otrok višje ambicije, so bolj zahtevni! Starši si želijo, da bi njihov otrok dosegal VSAJ takšno izobrazbo, kot jo imajo oni sami (povezano z ekonomskim statusom)!

Vlada v Angliji predlaga, da bi se učitelji in starši večkrat srečali organizirati se za čnejo : parents teachers asociation (PTA) ; združijo oblike sodelovanja, sprotno reševanje konfliktov, nesporazumov.

Oblike sodelovanja med učitelji in starši:

FORMALNE

- govorilne ure (pogovor o stvareh, ki so bolj zasebne narave, so pogosteje obiskovane, ker se tam govori o konkretnem otroku)
- sestanki(imajo svetovalno ali terapevtsko funkcijo):
 - šolski sestanki (sklicuje ravnatelj, informativni sestanki)
 - razredni sestanki (informativni sestanek)
 - oddelčni roditeljski sestanki

svet šole + svet staršev star ši imajo možnost sodelovati! Predstavniki zastopajo vse starše, oz. stališča vseh staršev!

NEFORMALNE

Pikniki, razstave, naključna srečanja, rojstni dnevi, obiski učitelja na domu.

Vrednostna razlika med formalnimi in neformalnimi oblikami:

Formalne vsak star š ima pravico izvedeti, kaj se z njegovim otrokom v šoli dogaja.

Neformalne prostovoljnost, večja sproščenost (večja učinkovitost)

Vrednost neformalnih oblik: so učinkovitejše, za njihovo organizacijo mora obstajati obojestranski interes.

Vrednost neformalnih oblik je še večja v bolj preglednem socialnem okolju (v nekem manjšem kraju, kjer se

otroci poznajo; tam se starši in učitelji pogosto srečujejo tudi izven šole). Kjer se ustvarjajo drugačni socialni stiki se v takih situacijah bolj spoznavajo, lažje si utirajo poti. Pri neformalnih oblikah se lažje vzpostavljajo vezi.

Na nižji stopnji starši pogosteje hodijo na sestanke in govorilne ure; ni take možnosti da se bo učenca izpostavilo in stigmatiziralo.

- 1) Kakšna je funkcija roditeljskih sestankov?
- 2) V čem vidimo njihovo vrednost?
- 3) Kaj narediti, da ne bodo zgledali tako formalno?

Zakaj je roditeljski sestanek potreben?

Zato, da starši povedo, kje vidijo šibke točke dela v razredu ali šole (pogoj pa je, da je več staršev in da ni to mnenje enega samega starša). Rešitev, da starši postanejo enakovreden partner je, da se starši dobijo posebej, mimo šole in učiteljev-to je moč! Vse oblike sodelovanja s starši, ki so uzakonjene, so oblike, ki jih je organizirala šola, zato jih ta organizira tako, da podpirajo njeno politiko. Učitelj poskuša zrežirati stvari tako, da bo čim prej konec-učitelj, ki ima slabo vest. Če starši ne upajo povedati s čim so nezadovoljni je problem ŠOLA in UČITELJ. Ali je učitelj sposoben kritike, pripombe, predlogov glede svojega dela in to sprejeti dobronamerno. Če tega ne sprejmejo dobronamerno se postavljajo v avtoritaren položaj, nad starši učitelji potem ne dobijo povratnih informacij o tem kako delajo (lahko delajo zelo napačno!) Kakšna bi torej morala biti drža učitelja? Obnašati bi se morali podobno kot psihoterapevti. Zavzeti bi se morali za tako držo, da bi starši učiteljem povedali tisto, kar se skriva zadaj, kar so zamolčali. Dokler to ne bo vzpostavljeno, se ne bodo prestopili formalizmi oz. ko bo formalnost samo okvir, nad katerim se bodo gradili tudi neformalni odnosi.

Kakšna je torej funkcija roditeljskih sestankov?

- da se starši spoznajo
- da si starši izmenjujejo informacije o vsem (kolektivno mnenje)
- vzpostavijo zaupanje
- informativna vrednost (sestanek v začetku šolskega leta, kjer razrednih predstavi program dela v razredu. Staršem predstavi svojo zamisel o tem.)
- izobraževalna funkcija (vrednost); je v ozadju, vendar je še uporabna (npr. ko se prestopa iz 8 v 9letko, spreminjanje šolskega sistema)
- svetovalna-posvetovalna-terapevtska vrednost pomeni, da bi morali roditeljske sestanke ceniti s spoznanji skupinske dinamike, da bi moral pomagati tudi pri spreminjanju stališč ravnatelj drža staršev do otrok. Ali je to možno? Še vedno velja teza- odnos šole do otrok se začne spreminjati, ko se začne spreminjati odnos staršev do otrok. Priporočilo je, da se ne dela samo z otrokom, ampak tudi s staršem. Neprimeren odnos do šole in drugih je posledica nezainteresiranosti staršev do otrok in njihovega dela. Svetovalni delavec se ukvarja z otrokom in njegovim problemom, čeprav je otrok sam ni problem; spleča se vlagati svetovalni napor in dobro pripravo in izpeljavo roditeljskega sestanka ali drugih oblik dela s starši. S svetovalnega vidika so napore v organizaciji roditeljskih sestankov, v vsebini in pri vodenju-kje? Učitelj se s starši ne sme pogovarjati kot z otroki.

Slabosti roditeljskih sestankov:

ORGANIZACIJA

Težave se kažejo že na začetku-pri volilih. Naloga učitelja bi morala biti, da s starši vzpostavi čim bolj osebni stik. Oseben stih je lahko že pri volilih kako bi lahko naredili vsa volila bolj osebna? Najmanj, kar lahko naredi je, da se učitelj lastnoročno podpiše- osebno volilo; učitelj je imel v mislih starša, nanj se osebno obnaša, in ta osebna zavzetost me kot starša moralno obvezuje (spoštovani starši, spoštovana gospa..).

Kakšno naj bi bilo to volilo? Sama vsebina volil je lahko šibka točka. Zaželen je dnevni red. Ta naj bo čim bolj neformalizirano napisan. Če ni napisana vsebina sestanka, se v staršu takoj pojavijo dvomi-npr. da gre za kakšno neprijetno zadevo in starš zaradi tega raje ne gre.

Iz vidika organizacije je vredno pomisliti na čas sestanka (v Angiji so prakticirali pozne sestanke). Ali bi bilo dobro organizirati sestanek pozno popoldne oz. zvečer- na prvem sestanku, srečanju lahko starše vprašamo, če je nek čas ugoden za sestanke.

Včasih na šolah organizirajo sestanke za celo šolo naenkrat. Kaj se zgodi, če imaš dva otroke? Starše moramo vedno vprašati, če si želijo kakšnega učitelja še posebej videti. Če starše učitelji sprašujejo o takih stvareh, in jih upoštevajo pomeni, da jih jemljejo kot enakovredne partnerje, ustvarjajo neformalne stike. Priprava prostora prostor mora biti zagotovljen, staršev ne smemo pustiti čakati (nakazuje malomaren odnos do staršev!). Če gre za učence prvega razreda, moramo pomisliti tudi na pohoštvu, prezračen prostor, razporeditev miz-dobro je da jih razporedimo v krog ali polkrog (ne frontalno!- to je neugodno še posebej takrat, ko pridejo še drugi učitelji, ravnatelj itd.); takrat se slabost klasične razporeditve še poveča. Vsi udeleženci se bodo usedli v zadnje klopi. Prve klopi so rezervirane za druge učitelje, ravnatelja... da si ne bi med seboj kazali hrbta, se obrnejo proti staršem, in dobimo dve fronti. Starši hočejo povedati, da se bodo umaknili- postavijo se v neko pasivno pozicijo, na ni nevarnosti, da te kaj vprašajo. Ugodneje je, da so posedeni v krog, in da se usedejo mešano-starši in učitelji sedijo mešano, v isti ravnini, taki jim dajo učitelji vedeti, da so enakovredni prostorsko simbolična ureditev je pomembna! Starši prav tako ne smejo čakati učitelja pred zaklenjeno učilnico, ampak jih mora učitelj sprejeti-pokaže staršem spoštovanje. Prav tako, lahko staršem kaj ponudimo; bombonček, kavo, vodo, sok, straši naj imajo možnost odložiti plašče...

VSEBINA IN STRUKTURA SESTANKA

Ali je lahko vsebina šibka točka, oz. kaj je lahko? Npr. da govorimo o stvareh, ki jih starši poznajo- zelo klasična točka sestankov je učni uspeh, nanj se ponavadi veže še kak drug problem. pod razno spadajo informacije o tem, kaj se bo z učenci v nekem obdobju delalo-stvari, ki so vezane na organizacijo oddelka ali šole. Torej: predavanje, učni uspeh in razno koliko časa imamo na razpolago? Npr. 60 minut, po sestanku pa se želijo starši še individualno pogovoriti. Kako je torej s časovno strukturo?

Pozdrav – 2 minuti, predavanje-največ 25 minut (kaj pa če starše tema ne zanima? Vprašajmo jih, o čem bi starši radi poslušali. Kdaj se to z njimi dogovorimo? Na enem sestanku prej; torej starši že vnaprej vedo, kakšen bo dnevni red naslednjega sestanka. Če nimamo predavanja, smo pridobili 30 minut. Če imamo nek problem, npr. šola v naravi, moramo vendarle narediti nek uvod, jim dati neke informacije (za to porabimo 15 minut). Potem lahko starši začnejo diskutirati. Preden diskusija zaživi traja to nekaj minut. Diskusija je težko začeti. Demokracija- vsak starš ima pravico povedati svoje mnenje-koliko jim damo časa. Razrednik starše vedno vpraša za mnenje, pri reševanju nekega problema (npr. so učenci preveč živahni, imajo 20 negativnih ocen pri biologiji, so najslabši po uspehu itd.). Ko starši začnejo govoriti, lahko minute kar odtekajo.

IZOBRAŽEVALNA FUNKCIJA

Namesto predavanja, se da čas sestanka izrabiti v bolj svetovalne oz. terapevtske namene. Kaj če se na enem sestanku prej dogovorimo o čem se bomo naslednjič pogovarjali-ne predavali. Ne pripravimo predavanja, naslednjič naredimo uvod in potem poskušamo z izmenjavo izkušenj priti do nekih zaključkov. Starši imajo učence z dobro razvitimi navadami; kje jim lahko pomagamo, kje lahko grešimo.. Prenašanje izkušenj od starša na starša je lahko bolj učinkovito. Starši pod vplivom izkušenj drugih lahko začnejo spreminjati svoj odnos do otroka, in tako je sestanke dosegel svoj namen.